

PUSH

Promoting dialogue and cultural Understanding of our Shared Heritage

Exploring The Common Heritage

Draft Inventory of Israeli Sites of Shared Regional Heritage.

May 2007

Bezalel Academy of Art & Design Jerusalem

Contents

1. Note of Gratitude
2. Expert Authors
3. Introduction
4. Executive Summary
5. Reference Sources
6. Map of Shared Heritage Sites
7. Selected Sites of Shared Heritage

Note of Gratitude

PUSH would like to recognize and thank the European Union Partnership for Peace Programme and Bezalel Academy of Art and Design's faculty, staff and students and particularly President Arnon Zuckerman, deputy President, Dr Yaarah BarOn, and Ms Kinneret Ben Amran Deputy Director for Finance and Chief Accountant, Mr Larry David and all department heads for supporting this project wholeheartedly.

PUSH would like to offer a special thank you to the staff of Friends of the Earth Middle East for their expert advise throughout the project indeed none of this work could have been undertaken without the dedication and commitment shown by FoEME's staff in Tel Aviv, Amman and Bethlehem particularly: Munqeth Mehyar, Gidon Bromberg, Nader Khateeb, and Mira Edelstein.

The encouragement from National Institutions, local NGO's and individuals is also recognized, especially the Israel Antiquities Authority, the Nature and Parks Authority, the Council for the Preservation of Sites and the National Commission for UNESCO. Their enthusiasm has made our work worthwhile and a full list will appear in our final report.

The views expressed are those of PUSH and do not necessarily represent the views of our expert team, project advisors or our funders.

Expert Authors

Professor Michael Turner is a practicing architect, currently teaches in the Department of Architecture at Bezalel, Academy of Arts and Design, Jerusalem holding the UNESCO Chair in Urban Design and Conservation Studies. He serves on many professional-academic bodies including being the incumbent chairman of the Israel World Heritage Committee.

Architect David Guggenheim is a practicing architect specializing in conservation and renewal projects. He is a senior lecturer, in the Department of Architecture at Bezalel, Academy of Arts and Design, Jerusalem. He serves on many professional-academic bodies in Israel and abroad including the ICOMOS Scientific Committee on Vernacular Architecture.

Moshe Caine is a practicing photographer and multimedia producer specializing in digital imaging, virtual reality and interactive communications. He is a senior lecturer, in the Department of Photography and Digital Imaging at Bezalel, Academy of Arts and Design, Jerusalem.

Dr. Doron Bar is a cultural-geographer, working of holy space and pilgrimage sites. He teaches at the Department of Theory and History at Bezalel, Academy of Arts and Design, Jerusalem and at the Schechter Institute of Jewish Studies.

Assistant Students from the Department of Architecture
Josef Israelshvili, Anat Dror, Rena Wasser, Nora Akawi

Project Coordinator & Report Editor: Elizabeth Koch
Graphic Design and Layout: Moshe Caine

Introduction to PUSH

The idea for the Promoting dialogue and cultural Understanding of our Shared Heritage (PUSH) project developed through many discussions between faculty members and administrative representatives from Al Quds University and Bezalel Academy of Art and Design with the aim of encouraging cooperation between academics in the region. Furthermore, the PUSH project builds on the UNESCO recommendations for academic networking and dialogue to foster mutual respect for cultural and natural heritage. Bolstered by the addition of The Jordan Society for Sustainable Development, the tri-lateral PUSH project aims to create a regional dialogue on issues of cultural and natural heritage, resulting in concrete benefits at the national and regional levels.

To that aim, PUSH works to break down cultural prejudices by building greater understanding of the region's shared heritage as a means to respect and appreciate the cultures of the 'other' thereby advancing peace in the region. Furthermore, by identifying important sites of natural and cultural heritage, PUSH brings international attention to the rich cultural and natural heritage of the region in need of preservation.

Since the PUSH project was initiated in October 2006, the three partners have worked to synthesize the available inventories of cultural and natural heritage through discussions with stakeholders including other universities, research institutions, private consultants and local non-governmental organizations.

During the discussion and evaluation process each PUSH team has been in constant dialogue with the other two teams, to draw attention to the commonality of sites located in Israeli, Palestinian and Jordanian areas. Weekly meetings were held at the management level, augmented by regular full team meetings in Jerusalem, and constant email and phone discussions. These meetings and discussions enabled team members to create the necessary synergy between the three national lists, as well as to create and expand professional cross-border linkages between the three partner institutions.

As a result, each team prepared a draft inventory of shared heritage sites. Each inventory describes no less

than thirty examples of shared cultural and natural heritage sites. The breadth of the sites is unparalleled; from rock art, to religious and historical buildings; from cultural routes, to sites of early technological development, each of which illustrate the important historical, cultural and natural heritage shared by the peoples of the region.

The PUSH project is not without obstacles. Developing mutual respect for the cultural heritage of the 'other' in the midst of conflict is not easy. There is an undeniable need for increased dialogue and tri-lateral coordination concerning the shared heritage of this important region.

This publication is the first in a series planned for the first year of the PUSH project. Each draft publication will be followed by expert discussions, progressively widening the circle of national and regional stakeholders, culminating in the publishing of The Common Heritage at the end of 2007, which will merge the first three draft national inventories to produce a single inventory of outstanding sites of shared heritage.

During the second year of the project, PUSH will work with communities in the six most outstanding sites of shared regional heritage identified in The Common Heritage publication. PUSH will prepare site manuals, brochures and information boards, in addition to conducting tour guide trainings focused on the shared cultural heritage of each of the sites. These efforts will encourage the building of an inclusive understanding of the area's rich heritage.

We welcome your comments and participation in this unique discussion.

Executive Summary

This publication is the first in a series of draft inventories of shared regional heritage published by PUSH partners Al Quds University, Bezalel Academy of Art and Design and The Jordan Society for Sustainable Development. The process of identifying sites of shared regional heritage will culminate in the publishing of The Common Heritage at the end of 2007. In the subsequent year, PUSH will focus its attention at the community level by implementing a programme of activities to promote the understanding of shared heritage.

Sites identified by the national level team in this publication have been selected as outstanding examples of shared natural and cultural heritage.

Team members utilized The International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) categories to identify sites of cultural heritage and the International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) for natural heritage site selection, in addition to the guidelines developed by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) for World Heritage inclusion.

Over the next six months the sites catalogued in this publication will be the basis for a broad national discussion to identify the finest examples of shared heritage available in the region. During this period, experts in the fields of archeology, architecture, history, design, tourism, management and other related fields will come together to promote the concept of shared regional heritage and select the most outstanding sites to focus on during the second year of the project.

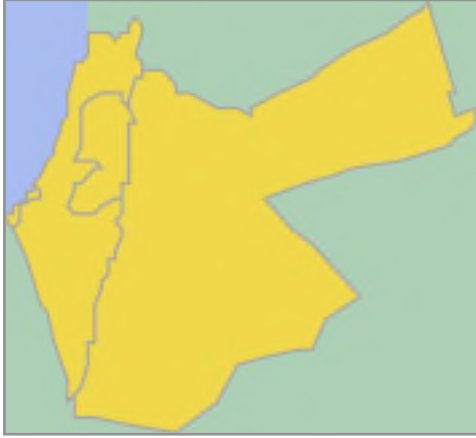

Reference Sources:

To make the selection of regional sites of shared heritage each PUSH team surveyed national inventories of cultural and natural heritage provided by government authorities, local and international non-governmental organizations, individual experts and other stakeholders.

Bezalel utilized the following sources:

- UNESCO World Heritage Inscribed List
- UNESCO Tentative list for trans-boundary sites
- UNESCO Tentative list for trans-national serial sites
- UNESCO Tentative lists for cultural routes
- Sites of Modern Heritage by DOCOMOMO
- Sites approved in the framework of plans for conservation according to the Planning and Building Law
- Sites approved by the fourth amendment of the Planning and Building Law
- Sites declared under the Antiquities Law
- Sites declared under the National Parks, National Reserves and National Sites Law

Site Map of Shared Heritage Sites

Selected Sites of Shared Heritage by Periods

1 Ubediya	South of the Kineret	Pre-history-Archaeological site
2 { Rock Art – Har Karkom { Timna copper mines	Negev Mountains Wadi Arava	Rock art Industrial archaeology
3 Judean hills	Sataf	Cultural landscape
4 Elijah's cave	Mount Carmel	Cave
5 Water systems,	Caesarea	Technology
6 Mosaics	Zippori	Art, technology
7 Cave region of the shfela	Bet Guvrin	Caves
8 Incense route	Moa – Avdat - Shivta	Ruined site
9 Tiberias	Western shore of the Sea of Galillee	City
10 Herod the Great	Masada	Fort
11 Roman Cities - Decapolis	Bet Shean/ Hippos	City
12 Pilgrims' Route in Judaea	Jaffa – Jerusalem - Jordan	Cultural itinerary
13 Frontiers of the Roman empire	Mezad Bokek, Mezad Tamar	Fortress and Farm House
14 Early synagogues	Baram	Ruined site - synagogue
15 Pilgrims' route in Galilee	Nazareth - Tiberius	Cultural itinerary
16 Byzantine desert churches	Shivta	Ruined site - church
17 Ein Gedi	Dead Sea	Reserve - ruined site
18 Umayyad Palaces	Minya	Palace
19 Khan et-tuggar	Mount Tabor	Khan
20 Mediaeval sugar factories	Cabri	Industrial archaeology
21 Mediaeval fortresses	Belvoir	Fortress
22 Mamluk post road	Ramle	Cultural itinerary
23 Ottoman cities	Safed	City
24 Ottoman railways	Gesher	Technology
25 Ecological corridors	The Jordan Valley	
26 Early wheat cultivation	Atlit	Plant biodiversity
27 GRV migratory flyways	Hula and Jordan Valley	
28 GRV Dead Sea	Dead Sea	
<i>Jerusalem and environs</i>		
29 Mount Zion	Jerusalem	holy site
30 Nebi Samuel	Jerusalem	holy site

Pre-History: Ubediya

Date/ Period:

Pre-History

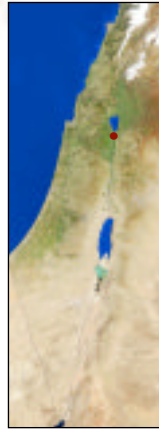
Physical Description of Site:

An archaeological site.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 3-Fossil hominid sites. Chronological-Regional: I- Early evolution of man in the world.

Thematic: 1-Expressions of Society

Historical Data/ Description:

The archeological site, initially excavated in 1960, is located north of the Jordan Valley, 3 km south of the Kinneret and is adjacent to Kibbutz Beit Zeira. It is one of

the world's most ancient sites located beyond the African dry land in which remains and traces of prehistoric human activity were uncovered. The site is dated to the late Paleolithic period which extended one million years. Its emergence in the Levantine countries dates 1.4 million years ago, lasting until 120,000 years ago.

According to accepted theory, man left the continent 2 million years ago. In the site "regions of living" of prehistoric man are identified. The ground surfaces are positioned in a 70 degree angle, as a result of geological movement. In the excavations, sixty layers of ground were revealed, containing tools and animal bones. Among the findings are: 10,000 chiseled stone tools, flooring made from parts of basalt, limestone and flint and the pre historic remains of two Homo erectus, Lithika and Phauna. Evidence of a hippopotamus was revealed, slaughtered by a flint tool. The animal remains found in the site include species no longer residing in Israel: elephants, rhinoceroses, hippopotami, crocodiles, bears, turtles and a variety of fish. The discovered bones were used as human food as is evident in the breaking and peeling marks used to remove the meat. Initial evidence was found suggesting fire usage but the fire source remains unknown.

Bibliographical References:

Bar-Yosef, O. & N Goren-Inbar, 1993. The Lithic Assemblages of 'Ubediya (Qedem 34). Jerusalem: Institute of Archaeology, Hebrew University of Jerusalem.

Bar-Yosef, O. & E. Tchernov, 1972. On the Palaeo-Ecological History of the Site of 'Ubediya. Jerusalem: The Israel Academy of Sciences and Humanities. Stekelis M., Bar-Yosef, O, 1966-69. Archeological Excavation at 'Ubediya. Jerusalem, 1966-69.

פרה היסטוריה: עובדייה- תרבות נטופית

נקודות ציון ומקום
דרום מערבית לאגם הכנרת.

תיארוך / תקופה
פרה-היסטוריה

תיאור פיזי של האתר
אתר ארכיאולוגי.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 3- אתרי מאובנים אנושיים. אזורי- כרונולוגי: I- התפתחות קדומה של האדם בעולם. נושאי: 1- ביטויים של חברה.

מידע היסטורי / תיאור

האתר נמצא בצפון עמק הירדן, כ-3 ק"מ דרומית לכינרת ליד קיבוץ בית זרע, והחפירות בו החלו ב-1960. זהו אחד האתרים העתיקים בעולם מחוץ ליבשת אפריקה, שבו נחשפו שרידים ועקבות לפעילות אנושית של האדם הקדמון, שלפי התיאוריה הרווחת עזב לראשונה את היבשת לפני כשני מיליון שנים. האתר מתוארך לתקופת הפלאולית התחתון. תקופה זו נמשכה כמיליון שנה, תחילת הופעתה בלבנט היא באתר עובדייה שתאריכו 1.4 מיליון שנים לפני זמננו וסופה של התקופה היא סביב מאה ועשרים אלף שנים לפני זמננו. ההומיניד שפעל בתקופה זו בעולם הוא ההומו ארקטוס. באתר אפשר לזהות את "משטחי הקיום" של האדם הקדמון שחי במקום. במשטחים, שכתוצאה מפעילות גיאולוגית של שבירה וקימוט ניצבים היום בזווית של 70 מעלות, נמצאו יותר מ-10,000 כלי אבן שסותתו בידי "איש עובדייה". בחפירות נחשפו גם 60 שכבות קרקע שבהן נמצאו כלים ועצמות בעלי חיים. ב"משטחי הקיום" השונים ניתן למצוא "רצפות" עשויות מחלוקי בזלת, אבן גיר וצור, לרוב בשכבה אחת. השרידים הקדומים (ליתיקה ופאונה) היו בתוך ומעל לשכבות אלו. עדות לשחיטת היפופוטם נתגלתה באחת השכבות, הכלי ששימש כנראה לפעולה זו היה נתז משובר. עצמות החיות שנמצאו באתר כוללות מינים שונים של בעלי חיים שאינם מצויים היום בסביבות ארץ ישראל, כגון פילים, קרנפים, סוסי יאור, תנינים, דובים, צבים ודגים שונים. רוב העצמות נראו סימני שבירה וגירוד להורדת הבשר, משמעו ששימשו מזון לאדם. כמו כן, נמצאו עדויות ראשונות לשימוש באש על סמך פריטי צור שרופים, שרובם נמצאו על "משטחי הקיום", אך לא ברור מהו מקור האש

Rock Art

Coordinates and Location:

Mount Karkom, Negev Mountains.
Latitude 30° 18' Longitude 34° 44'

Date/ Period:

Pre-history

Physical Description of Site:

Cultural landscape

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 2-Rock-art sites, 3-Fossil hominid site, 7-Religious properties, Thematic: 3-Spiritual responses

Historical Data/ Description:

Mount Karkom is in the southern Negev desert at the northern edge of Nahal Paran and provides among the world's best examples of rock engravings. An impressive 100 plus Paleolithic sites, mostly from the Middle Paleolithic period, have been found. Many flint tool workshops, containing numerous cores and flakes, as well as traces of huts from the period were found. Because of the desert conditions, the in situ sites and flakes and tools scattered around cores were found in an excellent state of preservation. In the Late Chalcolithic, Early Bronze, and beginning of the Middle Bronze ages, the mountain was used as a pilgrimage, ceremonial, and cultic site: numerous rock engravings of religious significance were carved and massebot were set up. Many stone circles and tumuli were also erected, as was a structure that can probably be identified as a temple. After the period of intense occupation, the plateau was abandoned for about 800 years. According to the building remains, it was next occupied by desert inhabitants, who probably did not settle here permanently. The burial tumuli, stone circles and other megalithic structures, massebot, and rock engravings reveal that the mountain was sacred as an important cultic and religious centre. Similar examples of rock art in sites in the Sinai and Jordanian plateau are part of the same collection.

Bibliographical References:

E.Anati, Har Karkom, Montagan Sacra nel Deserto dell'Esodo 1-2 (Di Fronte e Attraverso 135), Milan 1984.
E.Anati, Har Karkom (tr. From the Italia: La Montagne de Dieu: Har Karkom), Milan 1986.
E.Anati, I Siti a Plaza di Har Karkom (Archivi-Monografie di Preistoria di Arte Preistorica e Primitiva), Cap di Ponte 1987.

ציורי סלע

נקודות ציון ומקום

הרי הנגב: הר כרכום
Latitude 30° 18'
Longitude 34° 44'

תיארוך / תקופה

פרה-היסטוריה

תיאור פיזי של האתר

נוף תרבות

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 2-אתרי ציורי קיר, 3- אתרי מאובני אדם, 7-נכסים דתיים, נושאי: 3- תגובה רוחנית.

מידע היסטורי / תיאור

הר כרכום הוא הר בנגב הדרומי, בחלקו הצפוני של נחל פארן. האתר מציג את אחת הדוגמאות הטובות ביותר בעולם לגילוף וחריטה באבן. באזור נחפרו כ-1,200 אתרים ובמהלך החפירות נמצאו שרידים ארכיאולוגיים שרובם מתוארכים לתקופה הפליאוליתית, התקופה הכלקוליתית ולתקופות הברונזה הקדומה ותחילת התיכונה. מן התקופה הפליאוליתית נמצאו שרידים של סדנאות כלים ואתרי צייד אשר נשמרו במצב מצויין הודות לאקלים המדברי. בנוסף לאתרים אלו הר כרכום וסביבתו הקרובה מלאים בציורי סלע (יותר מ-40,000), "גני פסלים" ובפסלים אנתרופומורפיים (דמויי אדם), אשר מעידים כי מן התקופה הכלקוליתית ועד תקופת הברונזה התיכונה שימש ההר כאתר פולחן ועלייה לרגל. לאחר תקופה של יישוב אינטנסיבי ננטשה הרמה למשך כ-800 שנה, ויושבה שנית על-ידי שבטים מדבריים אשר לא הפכו את המקום לשוב הקבע שלהם. התלים, מעגלי האבן ושאר המבנים ופסלי האבן מעידים כי ההר היה קדוש ושימש כמרכז כלקוליתי דתי חשוב. דוגמאות דומות לציורי סלעים ניתן למצוא באתרים בירדן ובמדבר סיני המתוארכים לאותה תקופה.

ביבליוגרפיה

Judean Hill region: Sataf

Coordinates and Location:

1620 1300. 5 km west of Jerusalem

Date/ Period:

Iron Age; Roman; Byzantine; Othman

Physical Description of Site:

Remains of a ruined village, springs, cultivated terraces and Shumerot.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 6-Vernacular architecture, 8-Agricultural industrial and technological properties, 10-Cultural landscape.
Thematic: 6-Developing technologies.

Historical Data/ Description:

The Judean Hills are part of the range of western hills in the Land of Israel. In the early Bronze Period, the great city states of the Judean plain, Lachish, Yeramot and Gezer, were established. The period of Israeli settlement and the ascent to the high mountains, initiated the development of forests and settlements on the plains and mountains. From this the culture of terrace building derived. In the Byzantine Period the region flourished economically. Existing settlements were destroyed and new ones were established, churches and monasteries were instituted and land was leased for agriculture. This can be seen in the remains of the agricultural systems, the many churches and monasteries and the fortresses. The settling of the Arabs deepened the agricultural tradition of terraces and water systems that shaped the landscape. Sataf, a reconstructed early agricultural site, is located on Eitan Hill. Settlement of the site began 4000 BCE in the Chalcolithic period. The terrace system found on the site was developed 4500 years ago. In 1985 KKL-JNF began the restoration of ancient agricultural practices in the area. Within the framework of the project two springs, Ein Sataf and Ein Bikura were revealed, as well as flowing channels that conducted the water to large storing pools.

Bibliographical References:

Edelstein G. and Gat Y., 'Terraces around Jerusalem', Israel - Land and Nature, 6(1980-81), pp. 72-78.
Edelstein G. Gibson S., 'Ancient Jerusalem's Rural Food Basket', BAR, 8/4 (1982), pp. 46-54.
Edelstein G., Milevski I. and Aurant S., 'Terraces and Stone Mounds', Villages, Terraces, and Stone Mounds: Excavations at Manahat, Jerusalem, 1987-1989, Jerusalem, 1998, pp. 6-13.
Ron Z., 'Agricultural Terraces in the Judean Mountains', IEJ, 16 (1966), pp. 33-49.

איזור הרי יהודה: סטף

נקודות ציון ומקום

1620 1300, 5 ק"מ מערבית לירושלים

תיארוך / תקופה

תקופת הברזל, הרומית, ביזאנטית עות'מאנית

תיאור פיזי של האתר

חורבות כפר, מעיינות, טראסות מעובדות ושמורות.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 6-אדריכלות מקומית, 8-תעשיות חקלאיות ונכסים טכנולוגיים, 10 - נוף-תרבות. נושאי: 6-טכנולוגיות מתפתחות.

מידע היסטורי / תיאור

הרי יהודה מהווים חלק משדרת ההרים המערבית של ארץ ישראל והיוו את לב ממלכת יהודה. תקופת ההתנחלות הישראלית והעלייה להר הגבוה, לוותה בברוא יערות ובבניית יישובים בכל רחבי ההר הגבוה ושפלת יהודה, אז גם החלה להתפתח תרבות המדרגים בה, שנשמרה והתפתחה בצורות שונות על-פני אותם שטחים מדורגים טבעית. בתקופה הביזנטית, הורחבו יישובים קיימים ונוסדו חדשים, הוקמו כנסיות ומנזרים, הוכשרו שטחים לחקלאות, וחבל יהודה היה שרוי בפריחה כלכלית ניכרת. עקבותיה של התקופה הביזנטית ניכרים היטב בשרידי חוות ומתקנים חקלאיים, מנזרים וכנסיות רבות, המצויים באזור זה. היישוב הערבי העמיק וטיפח את מסורות החקלאות, תרבות הטרסות, מפעלי הולכת המים, ומתקנים חקלאיים הפרושים על-פני שטחים נרחבים, ומעצבים את דמותו של הנוף האופייני ביהודה. אתר סטף, על שם הכפר הערבי במקום, משמר ומשחזר חקלאות קדומה. ההתיישבות באתר החלה לפני כ-6,000 שנים בתקופה הכלכלית ומאז ועד ימינו היה האתר מיושב בקביעות ותושביו ניצלו את שני המעיינות המרכזיים - עין סטף ועין ביכורה באמצעות מערכת מסועפת של נקבות, בריכות ותעלות הולכה.

ביבליוגרפיה

Elijah's Cave; El-Hader; School of the Prophets. Mount Carmel

Coordinates and Location:

1460 2480. 4 km west of the centre of the city of Haifa

Date/ Period:

Iron Age-Present.

Physical Description of Site:

Cave

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 7-Religious properties. Thematic: 3- Spiritual responses.

Historical Data/ Description:

Elijah's Cave is located in Haifa on the foot of Mt. Carmel and is a holy site according to Judaism, Christianity and Islam, as the cave in which Elijah the prophet dwelled. According to Christianity, the same site housed the family of Jesus when they hid from King Herod on their flight to Egypt. Experts hold that the site was deemed holy in the beginning of the Byzantine period. In Arabic the cave is called "El Hadar", the name of Elijah the prophet in Islam. Throughout the years the cave was enlarged and today stands as a rectangular building whose measurements are 9 by 14 by 4.5 (l, w, h). Many buildings have been erected in the entrance of the cave to service the many pilgrims who believe in the healing powers of the site.

Bibliographical References:

Fridman E., 'Elijah's Cave Sanctification', Ariel, 37-39 (1985), 105-106.
Ovadia Asher, 'Elijah's Cave Inscriptions', Qadmoniyot, 2 (1969), 99-101.
Augustinović A., 'El Khader' and the Prophet Elijah, Jerusalem 1972

הר הכרמל - מערת אליהו

נקודות ציון ומקום

1460 2480. 4 ק"מ מערבה ממרכז העיר חיפה

תיארוך / תקופה

תקופת הברזל - היום

תיאור פיזי של האתר

מקום קדוש

טקסוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 2-אתרים של ציורי מערות, 7-נכסים דתיים. נושאי: 3-תגובה רוחנית.

מידע היסטורי / תיאור

המערה בחיפה בשיפולי הר הכרמל ומקודשת ליהדות, לנצרות ולאיסלאם כמערה בה שהה אליהו הנביא. בנצרות התקדשה המערה גם כמקום בו הסתתרה משפחתו של ישו בהימלט מהמלך הורדוס בדרכם למצרים. החוקרים סבורים כי המערה התקדשה רק בראשית התקופה הביזנטית, בהסתמך על כתובות הקיר הרבות החקוקות בה. בערבית המערה קרויה "אל ח'אדר" (הירוק) - כינויו של אליהו הנביא באיסלאם. במהלך השנים הורחבה המערה בחציבה, וכיום מתארה מלבני שאורכו 9 מטרים, ורוחבו 14 מטרים וגובהו 4.5 מטרים. בפתח המערה נבנו מבנים רבים לשירות עולי הרגל אשר האמינו בסגולות הריפוי של המערה.

ביבליוגרפיה

פרידמן אליס, ראשית התקדשותה של מערת אליהו, אריאל (37-39), 1985, עמ' 105-106.
עובדיה אשר, 'הכתובות במערת אליהו', קדמוניות, ב, 3 (תשכ"ט), עמ' 99-101.

Water systems: The Aqueducts to Caesarea

Coordinates and Location:

1400 2120. 50 km south of the city of Haifa.

Date/ Period:

Roman

Physical Description of Site:

An aqueduct that starts at Upper Nahal Taninim and brings water to the ancient city of Caesarea.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 8-Agricultural industrial and technological properties. Thematic: 1-Expressions of Society : 6-Developing technologies.

Historical Data/ Description:

The old city of Caesarea required a steady flow of running water. Initially its waters came from the local wells. However, as the population grew to several hundred thousand people, a large scale aqueduct was required. The aqueduct was built in several phases, starting between 37BC and 4BC by King Herod when the new city was founded and dedicated to the Roman Caesar, Augustus. It brought the water from the southern side of Mount Carmel, at Shummi, about 10 km to the north-east of the city. This proved to be insufficient and a second "lower" aqueduct was built during the second century by Roman Legionnaires. This section, with a tunnel of about 6KM long, was tapped into the older aqueduct, doubling its capacity. The builders used the same materials and style, so it is hard to differentiate between the pair of tunnels. The aqueduct continued to supply water for 1200 years. During the ages it was repaired several times. In the marsh lands east of Jiser-e-Zarka a bypass canal was built to overcome the damages but then became beyond repair. Thus, in the Crusaders period, a third, smaller, canal was built in the sandstone ridge to replace the first two. A fourth lower aqueduct was built from a new source of water north of Jiser-e-Zarka which was dammed in order to create a lake, thus raising the water levels at the source, bringing the water to the city.

Bibliographical References:

Porath Yosef, 'The water-supply to Caesarea: a re-assessment',
The aqueducts of Israel, Amit David, Patrich Joseph and Hirschfeld Yizhar (eds.), Journal of Roman Archaeology Suppl. 46, Portsmouth, Rhode Island, 2002, 104-129.
'Abed a-Salam Sa'id and 'Ad Uzi, Nahal Tanninim Dam, Hadashot Archiologiyot, 119 (2007).

מערכות מים: אמות המים לקיסריה

נקודות ציון ומקום

1400 1220, 50 ק"מ דרומית לחיפה.

תיארוך / תקופה

רומי

תיאור פיזי של האתר

האקוודוקט מתחיל בחלקו הצפוני של נחל תנינים ומוביל מים לקיסריה.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 8-נכסים ארכיאולוגיים של חקלאות, תעשייה וטכנולוגיה. נושאי: 1-ביטויים של חברה.

מידע היסטורי / תיאור

קיסריה היא עיר נמל שהוקמה במאה הראשונה לפנה"ס ושימשה כבירת ארץ ישראל בתקופה הרומית והביזנטית. עם התרחבותה של קיסריה אותרו מקורות מים מעבר למקורות המים בתחום העיר ונבנו מספר מפעלי מים להבאת מים אל העיר. אמת המים הגבוהה מורכבת משלוש תעלות שנבנו בזמנים שונים: תעלה א' - בשלב הראשון, כנראה בתקופת הורדוס, כללה תעלה יחידה. האמה נישאה על גבי קשתות וחתה את רכס הכורכר בג'סר א-זרקא באמצעות מנהרה חפורה ובעלת פירים לתחזוקתה. האמה הובילה מים ממעינות שוני ובקטע המקביל לפני חוף הים הייתה התעלה מקורה, ככל נראה על מנת למנוע חדירת חול לתוכה. בהמשך התפתחותה של קיסריה נוספה תעלה שנייה שנבנתה בתקופתו של הקיסר הדריאנוס, על ידי חיילי הלגיון ה-10, כפי שניתן ללמוד מכמה כתובות שהוצבו לאורכה. תעלה זו הובילה מים ממעינות בראש נחל תנינים. תעלה ג' - מתוארכת כצלבנית ומשערים כי מאחר והעיר הצלבנית נבנתה על חורבות קודמתה, הייתה במפלס גבוה יותר ולפיכך, מילאו את תעלה ב' במילוי גס ובנו עליה תעלה שלישית במפלס גבוה יותר שספיקתה הייתה נמוכה יחסית לקודמותיה.

ביבליוגרפיה

עבד א-סלאם סעיד עד עוזי, "סכר נחל תנינים" חדשות ארכיאולוגיות, 116 (2004).

Mosaics: Sepphoris Zippori

Coordinates and Location:

1760 2390. 30 km west of Tiberius

Date/ Period:

Roman; Byzantine

Physical Description of Site:

Excavated site with a tel and water system, ancient churches and synagogue.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 4-Historic buildings and ensembles, 7-Religious properties. Thematic: 1-Expressions of Society, 6-Developing technologies.

Historical Data/ Description:

Zippori is located in the central Galilee region, west of Nazareth and is the site of a rich and diverse historical and architectural legacy that includes Assyrian, Hellenistic, Judean, Babylonian, Roman, Byzantine, Islamic, Crusader, Arabic and Ottoman influences. Among the structures and other findings at the site that have been uncovered and reconstructed are a Roman villa with colorful mosaic floors, a Roman theater, a church from the Crusader period, and the mosaic at the Nile Festivity house, depicting the celebrations of the rise of the Nile in Egypt. The remains of a sixth century synagogue have been uncovered in the lower section of the city and retain evidence of an interesting fusion of Jewish and pagan beliefs. In the center of the floor is a mosaic depicting the zodiac wheel. Helios sits in the middle, in his sun chariot, and each zodiac is matched with a Jewish month. Along the sides of the mosaic are strips depicting Biblical scenes, such as the binding of Isaac, as well as traditional rituals, including a burnt sacrifice and the offering of fruits and grains.

פסיפסים: ציפורי

נקודות ציון ומקום

1760 2390. 30 ק"מ מערבית מטבריה

תיארוך / תקופה

רומי, ביזנטי

תיאור פיזי של האתר

אתר חפירות עם תל ומערכות מים, כנסיות ובית כנסת קדום.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 4-בניינים והרכבים היסטוריים, 7-נכסים דתיים. נושאי: 1-ביטויים של חברה.

מידע היסטורי / תיאור

ציפורי היא אחד האתרים הארכיאולוגיים העשירים ביותר שנתגלו בישראל. האתר הקדום ממוקם חמישה קילומטרים ממערב לנצרת, בגליל התחתון ויש בו שרידים מתקופות היסטוריות רבות שהבולטות מבניהן היא התקופה ההלניסטית ובמיוחד התקופה הרומית המאוחרת. אתר ציפורי הוא כיום גן לאומי שהחפירות בו עוד לא הסתיימו אך בין המבנים והממצאים שהתגלו ושוחזרו מתבלטים וילות מן התקופה הרומית, למשל בית חג הנילוס, שבאחד מחדריו פסיפס גדול המתאר את חגיגות הנילוס במצרים, תיאורו בן התקופה, כנסייה צלבנית. שרידיו של בית הכנסת העתיק, מן המאה השישית לספירה, התגלו בחלקה התחתון והמזרחי של העיר וניתן למצוא בהם שילוב ייחודי של מוטיבים אומנותיים פגאנים ויהודיים. את מרכזה של רצפת בית הכנסת מעטר פסיפס בנושא לגל המזלות, המתאר את הליוס במרכז, במרכבת השמש שלו, ואת חודשי השנה היהודית כשהם מותאמים לסימני המזלות השונים. בציוריו של הפסיפס מתוארות סצנות תנכיות, כגון עקידת יצחק וטכסי פולחן הכוללים העלאת עולה ומנחות של פירות ודגנים.

Bibliographical References:

Talgam R. and Weiss Z., The mosaics of the house of Dionysos at Sepphoris, Jerusalem, 2004.
Weiss Zeev, Promise and redemption: a synagogue mosaic from Sepphoris, Jerusalem, 1996.

ביבליוגרפיה

The Cave Region of the Shfela

Coordinates and Location:

1400 1120. 15 km east of the city of Kiryat Gat.

Date/ Period:

Roman, Byzantine, Early Islamic

Physical Description of Site:

Caves

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 2 Rock-Art sites, 6-Vernacular architecture. Thematic: 2-Creative Responses and Continuity

Historical Data/ Description:

The Cave Region of the Shfela is located in a surrounding of rolling hills and rises some 400 metres above sea level. The majority of the ground is chalky and soft but a relatively erosion-resistant stone and is ideal for caves. In ancient times, people began to dig caves in the Beit Govrin area, which they used as quarries and burial grounds, storerooms and workshops, hiding places and spaces for raising doves. The soft chalk is generally covered by a layer of harder nari, which can be up to two metres thick. In general, the caves have a narrow opening in the nari and get wider and wider in the chalk levels. Hundreds of caves were dug in the area, some of which form a huge, astonishingly complex underground maze. Tel Maresha (Marissa) stands in the highest part of the national park. This was the site of the city in Judea fortified by King Rehoboam after the campaign of Egyptian pharaoh Shishak. The city came into its own during the Hellenistic period (third to second centuries B.C.E.). During the Hasmonean period, John Hyrcanus captured the city and forced its residents to convert to Judaism. In Roman times, the residents abandoned Tel Maresha and established the nearby city of Beit Govrin, which became one of the important cities in its area in Israel.

Bibliographical References:

Kloner Amos, The Hiding Complexes in Judea, Tel Aviv, 1987.

Kloner Amos, Maresha, Jerusalem, 1996.

Ben-Arieh Yehoshua, 'The Caves in the area of Beth-Guvrin', A Land Reflected in its Past, Jerusalem, 2001, 87-117.

אזור המערות של השפלה

נקודות ציון ומקום

1400 1120. 15 ק"מ מזרחה מקריית גת

תיארוך / תקופה

רומי, ביזנטי, איסלמי קדום

תיאור פיזי של האתר

מערות

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 2-אתרים של ציורי מערות, 6- אדריכלות מקומית. נושאי: תגובה יצירתית וקהילתית

מידע היסטורי / תיאור

אזור גבעות מתונות שמתנשאות לגובה של כ- 400 מטרים מעל פני הים. גבעות השפלה בנויות בעיקרן מסלעי קירטון ותכונותיו המיוחדות של הסלע הטביעו את חותמן על דמותו של האזור. הסלע אמנם רך אך עמיד יחסית לבליה ועל כן כבר בימי קדם חצב האדם באזור זה מערות לשימושים שונים ומגוונים: מחצבות, מערות קבורה, מחסנים ובתי מלאכה, מחילות מסתור ומערות קולומבריום לגידול יונים. בדרך כלל נהגו לחצוב פתחים קטנים בשכבת הנארי הקשה והרחיבו את המערות בשכבת הקירטון הרכה שמתחת לה. בבית גוברין ובסביבתה נחצבו מאות מערות, חלקן כמערות מורכבות ומרשימות מאין כמותן, שיוצרות מבוך ענק של אולמות וחללים גדולים מתחת לפני הקרקע.

העיר הקדומה ביותר באזור הייתה מרשה, אותה ביצר המלך רחבעם בעקבות מסעו של המלך המצרי פרעה שישק. העיר הגיעה לשיא פריחתה בתקופה ההלניסטית (מאות 2-3 לפני סה"נ) אך בתקופה החשמונאית כבש יוחנן הורקנוס את העיר, גייר בכפייה את תושביה. בתקופה הרומית נטשו התושבים את תל מרשה, והקימו סמוך לו את העיר בית גוברין שהפכה לבירת חבל אדומיאה המערבית והייתה אחת הערים החשובות בחלק זה של ארץ ישראל.

ביבליוגרפיה

קלונר עמוס, מערכות המסתור בשפלת יהודה, תל אביב, 1987.

קלונר עמוס, מרשה, ירושלים, 1996.

בן-אריה, יהושע, המערות באזור בית-גוברין, ארץ בראי עברה (תשס"א) 83-117.

Incense Route: 'Avdat Eboda 'Abda

Coordinates and Location:

1290 0230. 40 km south of the city of Beersheba.

Date/ Period:

Roman; Byzantine.

Physical Description of Site:

A large ruined settlement with an acropolis. Remains of houses, pagan temple, churches and monasteries

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 5-Urban and rural settlements/Historic towns and villages, 7-Religious properties, 11-Cultural routes. Thematic: 1-Expressions of Society, 5 Movement of peoples.

Historical Data/ Description:

An ancient caravan station evolved into a large desert city known as Obodat (after a Nabataean king). It was first founded as a road station in the third century BCE where two trade routes converged (The Aila-Gaza and Sela-Gaza routes). The city is situated on a ridge rising about 80 metres from the surrounding plain. The city possesses many ruins, among them an underground necropolis and the remains of several churches. In the middle of the third century CE, Obodat was resettled and became an important Roman military outpost, with a residential quarter on the spur southeast of the acropolis. In the sixth century, under Byzantine rule, Obodat had an estimated population of 3,000. At this time, new agricultural crops were grown in the valleys around the city and a number of wine presses, which have been excavated, indicate intensive vine cultivation. In addition, a citadel and monastery with two churches were built on the acropolis. Eventually, the city was destroyed, most likely by earthquake, and abandoned in the seventh century.

Bibliographical References:

Meshel Zeev and Tsafrir Yoram, The Nabataean Road Ovdad-Sha'ar Ramon, Jerusalem, 1974.
Negev, Avraham, The Architecture of Oboda: Final Report, Jerusalem, 1997.
Artzy, Michal, 'Incense, Camels and Collared Rim Jars: Desert Trade Routes and Maritime Outlets in the Second Millennium', Oxford Journal of Archaeology 13:2 (1994) 121-147.

דרך הבשמים: עבדת

נקודות ציון ומקום

1290 0230. 40 ק"מ דרומית לבאר שבע

תיארוך / תקופה

רומי, ביזנטי

תיאור פיזי של האתר

אתר ובו חורבות של ישוב ואקרופוליס, שרידים של בתים פרטיים, מקדש פגאני, כנסיות ומנזרים.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 5-התיישבות אורבאנית וכפרית/ערים וכפרים היסטוריים. 7-נכסים דתיים. נושאי: 1-ביטויים של חברה.

מידע היסטורי / תיאור

דרך הבשמים היא אחת מהדרכים העתיקות אשר שימשו להובלת סחורות מאסיה לאירופה. רוב הסחורות שעברו בדרך זו היו תבלינים, בשמים ומלח, שחשיבותו בעת העתיקה הייתה גדולה מאוד עקב יכולתו לשמר מזון. סחורות אלה הם שנתנו לדרך את שמה - דרך הבשמים. הדרך התחילה מאזור תימן העתיקה, עברה דרך מדבריות ערב הסעודית והנגב, והסתיימה בנמל הגדול של אותה תקופה, נמל עזה. משם עברו הסחורות בספינות לאירופה.

ביבליוגרפיה

משל זאב וצפריר יורם, הדרך הנבטית עבדת - שער רמון, ירושלים, 1974.

Tiberias

Coordinates and Location:

Western shore of the Sea of Galilee

Physical Description of Site:

Ancient city

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archeological heritage, 5-Urban and rural settlements, 7-Religious properties, 9-Military properties

Chronological: 9- Roman Empire, 10- Byzantine, 11- Early Muslim Period, 12f- The impact of the Crusaders in the Near East

Thematic: 2-Creative responses, 3-Spiritual responses

Historical Data/ Description:

Tiberias is a city located on the western shore of the Sea of Galilee and was established in the year 20 CE by Herod Antipas and named after the Roman Caesar Tiberius. It developed into a central and prosperous Jewish centre in the times of the Mishna and the Talmud and the Jerusalem Talmud was mostly composed there. In addition, it was the final meeting place of the Sanhedrin, the Jewish court. In Byzantine times, an aqueduct was constructed which brought water from Nahal Yavnel. The south of the city contains hot springs (Hamat Tiberias) which are cited in the writings of the Jewish sages and were viewed to have healing qualities since ancient times. The city continued to flourish in the Early Muslim period, but the population and architecture changed in the Crusader conquest of the land of Israel in 1099. At that time, palaces, a fortress and an impressive wall that surrounded it were built. However, the Crusader chapter came to an end in the surrender of the Battle of Hattin, not far from the city, in 1187, when the armies of Saladin took siege of the city. Throughout the Late Muslim Period both Arabs and Jews settled in the city. In recent archeological excavations many remains from this period were found including the column road of the city, a bathhouse, the southern entrance gate to the city and a theatre. Tiberias is viewed as one of the four Holy Cities in Israel by the Jews (together with Jerusalem, Hebron and Tsfat). Among the many important sites found there: the burial site of Rabbi Meir Baal Hanes and the burial sites of many other Tannaim and Amoraim and the Rambam who was the personal physician of Saladin. Tiberias is also the location of the St. Petrus Church, a Franciscan church located in the place, according to Christian tradition, in which Jesus appeared before his apostles for a second time.

טבריה

נקודות ציון ומקום
החוף המערבי של אגן הכנרת

תיארוך / תקופה

תיאור פיזי של האתר
עיר עתיקה

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1- מורשת ארכיאולוגית, 5- התיישבות אורבאנית וכפרית/ ערים וכפרים היסטוריים 7- נכסים דתיים, 9- נכסים צבאיים. נושאי: 2- תגובה יצירתית וקהילתית, 3- תגובה רוחנית. כרונולוגיה: 9- האימפריה הרומית, 10- האימפריה הביזנטית, 11- התקופה המוסלמית המוקדמת, 12- השפעתם של הצלבנים על המזרח הקרוב.

מידע היסטורי / תיאור

העיר טבריה ממוקמת בחופה המערבי של הכנרת. העיר נוסדה בשנת 20 לספירה על-ידי הורדוס אנטיפאס ונקראת על שם הקיסר טיביריוס. בתקופת המשנה והתלמוד הפכה טבריה למרכז יהודי חשוב ובה נכתב רובו של התלמוד הירושלמי. כמו כן, הייתה העיר מקום מושבו האחרון של הסנהדרין. בתקופה הביזנטית נבנה אקוודוקט אשר סיפק לעיר מים מנחל יבניאל. המעיינות החמים בדרומה של טבריה (חמי טבריה) היו ידועים בסגולותיהם הבריאותיות כבר בעת העתיקה והם מופיעים בכתביהם של חז"ל. העיר המשיכה לפרוח גם תחת השלטון המוסלמי אך עברה שינויים הן בהרכב האוכלוסייה והן בארכיטקטורה בזמן הכיבוש הצלבני של ארץ ישראל ב-1099. בתקופה זו נבנו בעיר ארמונות, מבצר וחומה היקפית מרשימה. העידן הצלבני הגיע לקיצו ב-1187 עם כניעת הצלבנים לכוחותיו של סאלח-א-דין בקרב קרני חיטים, לא הרחק מטבריה, לאחר מצור על העיר. לאורך התקופה המוסלמית המאוחרת התיישבו בעיר יהודים ומוסלמים. בחפירות ארכיאולוגיות שנערכו לאחרונה בעיר נתגלו שרידים רבים מתקופה זו הכוללים את הדרך הראשית לעיר והעמודים שלאורכה, שער הכניסה הדרומי לעיר ותיאטרון. טבריה נחשבת בעיני היהודים לאחת מארבעת הערים הקדושות בישראל (ביחד עם ירושלים, חברון וצפת). בין האתרים החשובים בעיר ניתן למצוא את קברו של רבי מאיר בעל הנס ואתרי קברה של תנאים ואמורים, כמו גם את קברו של הרמב"ם. בטבריה נמצאת גם כנסיית סנט פטרוס, כנסייה פרנציסקאנית אשר ממוקמת באתר בו, על-פי המסורת הנוצרית, הופיע ישו בפני שליחו בפעם השנייה.

Herod the Great: Masada Mezada es Sebbe

Coordinates and Location:

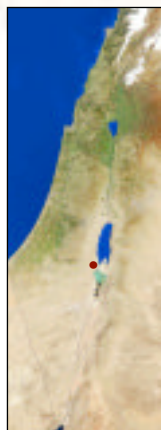
1830 0800. 15 km south of 'En Geddi.

Date/ Period:

Roman

Physical Description of Site:

A mountain surrounded by cliffs with archaeological remains: palace, ancient synagogue; water system, Roman siege wall and camps, monastery.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 7-Religious properties, 8-Agricultural industrial and technological properties, 9-Military properties. Thematic: 1-Expressions of Society, 2-Creative Responses and Continuity, 6-Developing technologies.

Historical Data/ Description:

Herod the Great was one of the famous builders of the classical world. His buildings benefited from his analytical mind, creative imagination, and deep understanding of the process of building and planning. The consequences are outstanding structures such as Herodium's cylindrical palatial fortress, Caesarea Maritima with its deepwater harbor, the rebuilding of Jerusalem's Temple Mount and Masada, was one of Herod's greatest achievements. The palace is a rugged natural fortress in the Judean Desert overlooking the Dead Sea. It is a symbol of the ancient kingdom of Israel, its violent destruction and the last stand of Jewish patriots in the face of the Roman army, in 73 CE It was built as a palace complex, in the classic style of the early Roman Empire, by Herod the Great. The palace is an outstanding example of a luxurious villa of the Early Roman Empire, whilst the Roman camps and other fortifications that encircle the monument constitute the finest and most complete Roman siege works to have survived to the present day.

Bibliographical References:

Netzer Ehud, The architecture of Herod, the great builder, Tübingen, 2006.
Ben-Yehuda Nachman, Sacrificing truth: archaeology and the myth of Masada, Amherst, N.Y., 2002.
Masada: the Yigael Yadin excavations 1963-1965, Jerusalem, 1989-2006.

מפעלי הבנייה של הורדוס: מצדה

נקודות ציון ומקום

1830 0800. 15 ק"מ דרומית לעין גדי

תיארוך / תקופה

רומי

תיאור פיזי של האתר

אתר ארכיאולוגי בראשו של הר המוקף צוקים: ארמון, בית כנסת עתיק, מערכות מים, ביצורים וחומות רומיות, מנזר.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: מורשת ארכיאולוגית, 7-נכסים דתיים, 8-נכסים של חקלאות, תעשייה וטכנולוגיה, 9-נכסים צבאיים. נושאי: 1-ביטויים של חברה, 2-תגובה יצירתית וקהילתית, 6-טכנולוגיות מתפתחות.

מידע היסטורי / תיאור

מצדה היא סמל לחיים היהודיים בארץ ישראל, חורבנה האלים והעמידה האיתנה של יהודים הנאמנים לארץ בפני האימפריה הרומית. המלך הורדוס (4-37 לפנה"ס) היה אחד מהבונים המפורסמים ביותר בעולם הקלאסי. הורדוס בנה ארמונות מבוצרים בירושלים, יריחו, מכוור ובהרודיון אשר מדרום לירושלים. ארמונות אלו צוידו בכל הפאר וההדר המקובלים בתקופה אך כללו גם מאגרי מזון ומים לשעת מצור. מצדה נחשבת כאחד מן ההישגים הגדולים ביותר של הורדוס. כאן, למרות הביצור הטבעי של המקום הקיף הורדוס את פסגת מצדה בחומת סוגרים חזקה ובנה גם ארמון מפואר שבו השתמרו פרסקאות מרשימים, בורות מים עצומים בגודלם ושני בתי מרחץ. המחנה הרומי וביצורים אחרים אשר הקיפו את האתר כוללים את עבודות המצור הייחודיים ביותר שנמצאו עד כה בעולם הרומי.

ביבליוגרפיה

Roman remains: Bet Shean Scythopolis Nysa Beisan

Coordinates and Location:

1970 2110. 25 km east of the city of Afula.

Date/ Period:

Hellenistic-Present.

Physical Description of Site:

A ruined site. Excavations of a theatre, amphitheatre, Pagan temples, churches and monasteries, paved streets

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 4, 5-Urban and rural settlements/Historic towns and villages, 6-Vernacular architecture, 7-Religious properties.

Thematic: 1-Expressions of Society, 2-Creative Responses and Continuity.

Historical Data/ Description:

Since ancient times, the valley of Beth Shean has been a crossroad connecting the vast east to west valley of Jezreel and the Via Maris to the Rift Valley Road to Jericho. Villagers who settled the valley, which received its name from the ancient city of Beth Shean, were blessed with plentiful sources of fresh water from the adjacent springs of Mt. Gilboa. Beth Shean grew and prospered, figuring prominently in the history of the Land of Israel. In recent years archeologists have carried out massive excavations at the site. The archaeology has yielded two cities: the biblical site of Beth Shean at the site of the tel (arch mound), and the site of the Greco-Roman city Scythopolis, founded in 250 BCE. Excavations have unveiled a remarkable city, one which incorporated all the 'glory that was Rome' and the best of Hellenistic culture. A typical Roman cardo, connected the upper city with the forum, marketplace, Roman bathhouse, and theatre. The Roman theatre dominated the city and is one of the most impressive discovered in Israel. Adjacent to the theatre is an amphitheatre, where gladiators fought their battles and men were thrown to the lions. The entire city was destroyed in October of 749 CE by a massive earthquake. Minor settlements have flourished around the fallen city throughout the centuries.

Bibliographical References:

Tsafir Y. and Foerster G., 'Urbanism at Scythopolis-Bet Shean in the Forth to Seventh Centuries', DOP, 51 (1997), pp. 85-146.
Isaac B. and Roll I., Roman Roads in Judaea, I: The Legio-Scythopolis Road, BAR (141), 1982.
Mazor Gabi, ' Scythopolis – Capitol City of the Province Palestina Secunda', Qadmoniot, 27:3-4 (1995), 117-137.

שרידים רומיים: סקיתופוליס בבית שאן

נקודות ציון ומקום

1970 2110. 25 ק"מ מזרחית לעפולה

תיארוך / תקופה

הלניסטי - עד היום

תיאור פיזי של האתר

אתר חורבות רומיים: חפירות של תיאטרון, אמפיתיאטרון, מקדש פגאני, כנסיות ומנזרים, רחובות מרוצפים

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 5-התיישבות אורבאנית וכפרית/ערים וכפרים היסטוריים, 6 - אדריכלות מקומית, 7-נכסים דתיים.
נושאי: 1-ביטויים של חברה, 2-תגובה יצירתית וקהילתית.

מידע היסטורי / תיאור

עמק בית שאן מהווה מימים ימימה צומת דרכים חשוב המחבר בין מזרח ומערב. בית שאן גדלה ושגשגה בעיקר בשל שפע המים שסיפקו המעיינות למרגלות הר גלבוע ובעמק בית שאן. העיר נוסדה באזור התל הקדום, שם נחשפו שרידים מתקופות היסטוריות רבות. בתקופה ההלניסטית קיבלה העיר את שמה "סקיתופוליס" והייתה חלק מערי הדקאפוליס שמרביתם שכנו בעבר הידן המזרחי. אך התקופה הבולטת ביותר בהיסטוריה של המקום היא התקופה הרומית המאוחרת. החפירות מתקופה זו חשפו עיר יוצאת דופן שגילמה את כל ההוד וההדר של רומא ומיטב התרבות ההלניסטית. רחוב הקארדו הראשי חיבר את האזור המסחרי הראשי עם הפורום, השוק, בית המרחץ והתיאטרון שהוא מבין המרשימים בחלקה המזרחי של האימפריה. בעיר נבנה גם אמפיתיאטרון שבו נלחמו גלדיאטורים. העיר המשיכה להתקיים גם בראשית התקופה המוסלמית המוקדמת אך נהרסה באוקטובר 749 כתוצאה מרעידת אדמה קשה.

ביבליוגרפיה

מזור, גבי, 'סקיתופוליס - בירת הפרובינקיה פאלסטינה השנייה', קדמוניות כז, 3-4 (תשנה) 117-137.

Pilgrim's way: Jaffa-Jerusalem

Coordinates and Location:

Jaffa (1260 1620) Jerusalem (1710 1320)

Date/ Period:

Roman-Othman

Physical Description of Site:

Roman Roads

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 11-Cultural routes. Thematic:
3- Spiritual responses.

Historical Data/ Description:

The ancient city of Jerusalem is located near the main mountain road junction where routes from the four points of the compass meet. During the Second Temple Period the city was an attraction for thousands of Jewish pilgrims who made their way from all parts of the Roman Empire and from Babylonia. Those who traveled to Jerusalem from the west may have taken one of the two major routes leading from the port city of Jaffa on the coastal plain, through the Shephelah into the Judean Mountains. The first road was a sixty kilometer journey through Lydda, Modi'in, the Ayyalon valley, Lower Beit Horon, Elyon and Gibeon. This road has only one steep section, which is located between Lower and Upper Beit Horon and is a little over three kilometres in length. After this point, the road to Jerusalem follows an easily negotiated plateau formation. The second route that pilgrims followed was sixty-six kilometres long, and was by way of Lydda, Gezer, Ayyalon valley, Emmaus, Mazad, Abu Ghosh, and Givat Shaul. This road crosses difficult terrain, and is the most arduous of the routes between Jaffa and Jerusalem. The same route continued to be used by later pilgrims, especially during the Byzantine and Crusader periods, when Christians visited the holy city of Jerusalem.

דרך עולי הרגל: יפו - ירושלים

נקודות ציון ומקום

יפו (1260 1620) ירושלים (1320 1710)

תיארוך / תקופה

רומי - עות'מאני

תיאור פיזי של האתר

כבישים רומיים

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 11-נתיבים תרבותיים. נושאי: 3-תגובה ורוחנית.

מידע היסטורי / תיאור

ירושלים ממוקמת בסמוך לצומת הררית ראשית שבה נפגשים ארבעה שבילים היסטוריים, אחד מכל ארבעת רוחות השמים. בתקופת בית שני היוותה העיר מקור משיכה לאלפי עולי רגל יהודים שעשו דרכם מכל קצווי האימפריה הרומית ומבבל. אלו שהגיעו לירושלים ממערב עברו באחת משתי הדרכים העיקריות המובילות מנמל יפו במישור החוף, דרך השפלה להרי יהודה. אורך הדרך הראשונה היה כשישים קילומטרים והיא עברה דרך העיר לוד, עמק אילון, מודיעין, מעלה בית חורון (החלק התלול ביותר במסע) וגיבעון. לאחר נקודה זו עברה הדרך לירושלים במישור יחסי. הדרך השנייה שעלו בה לעבר ירושלים הייתה באורך של שישים ושישה קילומטרים ועברה דרך את לוד, גזר, עמק איילון, אמאוס, מצד, אבו גוש וגבעת שאול. דרך זו היתה קשה יחסית למעבר והייתה המפרכת ביותר מהדרכים שהובילו מיפו לירושלים. בדרך זה השתמשו עולי הרגל גם בתקופות מאוחרות יותר.

Bibliographical References:

Fischer Moshe, Isaac Benjamin, Roll Israel, Roman Roads in Judaea II: The Jaffa-Jerusalem Roads, B.A.R. 1996.

Safrai, Shmuel, Pilgrimage to Jerusalem at the end of the Second Temple period, Studies on the Jewish Background of the New Testament (1969) 12-21.

ביבליוגרפיה

Frontiers of the Roman Empire: 'En Boqeq

Coordinates and Location:

1840 0670. 20 km east of the city of Arad.

Date/ Period:

Roman; Byzantine

Physical Description of Site:

Ancient Farm House and a Fort

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 8-Agricultural industrial and technological properties, 9-Military properties. Thematic: 1-Expressions of Society.

Historical Data/ Description:

The southern part of Palestine – the Negev, the Jordan Valley and the Dead Sea basin, introduce a unique combination of Roman military posts, agricultural settlements from Late Antiquity together with cities and towns. The uniqueness of Palaeastinae Tertia's Limes is originating in the unusual combination of fortresses and semi-military settlements. These sites were excavated during recent years by the Israel Antiquities Authority. The fact that the Negev, the Dead Sea basin and the Arava were on the fringes of the settled land and were inhabited mainly during Late Antiquity preserved the sites in a relatively good state. During recent years impressive and well preserved settlements such as Beersheba, Eboda Birshema and Nessana were excavated, contributing to the understanding of this unique border system in the history of Southern Israel. To these one should add the many Roman forts of this area such as En Boqeq. The excavations here revealed a small, four-towered Roman legionnaire fort which guarded the main road passing through southern Dead Sea to the area southern Moav and Edom.

Bibliographical References:

Fischer, Moshe, "The water systems of the 'En Boqeq oasis", *The Aqueducts of Israel* (2002) 402-408.
 Moshe Fischer, *En Boqeq: Excavations in an Oasis on the Dead Sea*, Mainz am Rhein, 2000.
 M. Gihun, 'En Boqeq: Ausgrabungen in einer Oase am Toten Meer I, Mainz am Rhein, 1993.
 J. Magness, "Re-dating the forts at Ein Boqeq, Upper Zohar, and other sites in SE Judaea, and the implications for the nature of the Limes Palaestinae", edited by J.H. Humphrey, *The Roman and Byzantine Near East 2: Some Recent Archaeological Research*. JRA Suppl. Series 31, 1999.

גבולות האמפריה הרומית: עין בוקק

נקודות ציון ומקום

1840 0670. 20 ק"מ מזרחית לערד

תיארוך / תקופה

רומי, ביזנטי

תיאור פיזי של האתר

בית חווה קדום ומבצר.

ICOMOS/IUCN קטגוריות

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 8-נכסים ארכיאולוגיים של חקלאות, תעשייה וטכנולוגיה, 9-נכסים צבאיים. נושאי: 1-ביטויים של חברה.

מידע היסטורי / תיאור

חלקה הדרומי והמדברי של ארץ ישראל-הנגב, עמק הירדן ואגן ים המלח, מציג שילוב ייחודי של מבצרים צבאיים רומיים, יישובים חקלאיים יחד עם ערים ועיירות בנות התקופה הרומית המאוחרת והביזנטית. העובדה שאזור זה היה על גבול החבל המיושב בקביעות של ארץ ישראל והיה מיושב בעיקר בשלהי העת העתיקה, בתקופה הביזנטית, עזר רבות להשתמרות השרידים בצורה טובה. במהלך השנים האחרונות נחשפו יישובים רבים מן התקופה כמו באר שבע, עבדת, באר שמע וניצנה שכולם היו חלק מאזור הגבול, הלימס של האימפריה הרומית וממשיכתה האימפריה הביזנטית. חלק חשוב מתפישת הגנת הגבול של הרומים היו המצודות הרבות שהוקמו לאורך קו הלימס ומבניהן בולטת המצודה בעין בוקק. בחפירות ארכיאולוגיות שנערכו באתר נתגלה בית חווה קדום ובסמוך לו מבצר קטן בעל ארבעה מגדלים

ביבליוגרפיה

פישר, משה, נוה המדבר עין בוקק - יחידה תעשייתית בתקופת בית הורדוס - סקירה ארכיאולוגית - היסטורית, נופים 11-12 (תשלט) 21-38.
 גיחון, מרדכי, חפירת המצודה בעין בוקק - שיטות העבודה ומבחר תוצאות עם הופעת הדו"ח הסופי, מחקרי יהודה ושומרון ה (תשנה) 153-172.

Early synagogues: Bar'am Kefar Bir'am.

Coordinates and Location:

1890 2720. 15 km north-west of the city of Sefad.

Date/ Period:

Roman; Byzantine

Physical Description of Site:

A ruined site with remains of an ancient synagogue

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 7- Religious properties. Thematic: 3- Spiritual responses.

Historical Data/ Description:

Until today, ninety synagogues and one hundred and fifty inscriptions have been found in Israel spanning the first century through the tenth century. They can be divided into three major categories. The first category, the ancient class (first century CE until mid third century), can be identified by architectural ornamentation, and includes the synagogues in Herodian and Masada. The intermediate class (mid third century until end of fifth century) and the late class (end of fifth century onwards) embody mosaic flooring. The mosaic compositions include depictions of pagan gods and nude figures which attest to the liberal spirit of the time. The ancient synagogue in the national park of Baram is an example of a temple built in the days of the Tamud. It possesses many similarities to a neighboring temple and displays architectural influences from the many foreigners who lived in the land at that time. The façade of the structure, which faces Jerusalem, is preserved and boasts an extravagant arched entrance.

Bibliographical References:

Levine Lee I., The ancient synagogue: the first thousand years, New Haven, Conn., 2005.
Aviam, Mordechai, The ancient synagogues at Bar'am, Judaism in Late Antiquity III, 4 (2001) 155-177.

בתי כנסת עתיקים: בית הכנסת העתיק בברעם

נקודות ציון ומקום

1890 2720. 15 ק"מ צפון מערבית לצפת

תיארוך / תקופה

רומי, ביזנטי

תיאור פיזי של האתר

שרידים של בית כנסת עתיק.

ICOMOS/IUCN טיפולוגיות

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 7-נכסים דתיים. נושא: 3-תגובה רוחנית.

מידע היסטורי / תיאור

עד כה נמצאו שרידים של למעלה ממאה בתי כנסת עתיקים בארץ ישראל, שמשתרעים מבחינה כרונולוגית מן המאה הראשונה לספירה (כמו הרודיון ומצדה) ועד המאה העשירית. בחלק מבתי הכנסת נמצאו רצפות פסיפס מצוירות, ואף כאלו שבמרכזם דוד המופיע כהליוס אל השמש ואף ציורי נשים ונערים ערומים למחצה, דבר שמעיד על פתיחות וליברליות. בחלק מבתי הכנסת רצפות הפסיפס מכוסות בצורות גיאומטריות ובכתובות אך ללא כל תמונות, זאת בשל האיסור לעשות פסל ותמונה. דוגמא לבית כנסת עתיק ומרשים ניתן למצוא בגן הלאומי בברעם, בית כנסת ששרידיו הם מהיפים ביותר מאלה שנבנו בראשית התקופה הביזנטית. בית הכנסת דומה עד מאוד למקדש בקדש הסמוכה והוא מעיד אולי על השפעות אדריכליות של יהודי התקופה מהזרים שישבו בארץ באותה העת. קיר החזית של בית הכנסת, הפונה לירושלים, השתמר יפה יותר מבבתי כנסת אחרים מתקופתו, ובו כניסה מפוארת ומעליה קשת ששרדה בשלמותה. בית הכנסת תוארך בעבר למאה השלישית אך היום מקובל יותר לשייכו לשלהי המאה הרביעית או למאה החמישית.

ביבליוגרפיה

אביעם, מרדכי, בתי הכנסת העתיקים של ברעם, קדמוניות לה, 2 (תשס"ג) 118-125.

Pilgrim's way: Nazareth-Sepphoris-Tiberias

Coordinates and Location:

Nazareth 1780 2340 Sepphoris 1760 2390
Tiberias 2010 2420

Date/ Period:

Byzantine; Crusader

Physical Description of Site:

Pilgrim's road comprised of Roman and local roads

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 7-Religious properties, 11-Cultural routes, 13-symbolic properties and memorials. Thematic: 3- Spiritual responses.

Historical Data/ Description:

The area of the lower east Galilee is the area in which early Christianity was conceived and developed. In places such as Nazareth, the village of Canah and the village of Nachum, Jesus performed some of his greatest miracles. In the Byzantine period, from the onset of the fourth century --- of holy sites in the Galilee and the building of churches began. This period also marks the beginning of pilgrimage to the Galilee region; pilgrims would make their way from Sepphoris through designated roads that led to Nazareth and Tiberias. The Crusaders built roads that allowed thousands of pilgrims passage to the various holy sites in the area: monasteries, churches inns and wells developed along the contours of the road.

Bibliographical References:

Hirschfeld, Yizhar, The Anchor Church at the summit of Mt. Berenice, Tiberias, Biblical Archaeologist 57:3 (1994) 122-133.

נצרת - ציפורי - טבריה: דרך עולי הרגל:

נקודות ציון ומקום

נצרת 1780 2340, ציפורי 1760 2390 טבריה
2420 2010

תיארוך / תקופה

ביזנטי, צלבני

תיאור פיזי של האתר

דרך עולי הרגל כוללת דרכים רומיות ומקומיות

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 7-נכסים דתיים, 11-נתיבים תרבותיים, 13-נכסים סימבוליים ואתרי הנצחה. נושאי: 3-תגובה רוחנית.

מידע היסטורי / תיאור

אזור הגליל התחתון המזרחי הוא המרחב שבו נוצרה והתפתחה הנצרות הקדומה. באתרים כמו נצרת, כפר כנא, כפר נחום ואחרים עשה ישו אחדים מניסיו. בתקופה הביזנטית, מן המאה הרביעית ואילך, אותרו המקומות הקדושים בגליל ואז גם החלה בנייה של כנסיות על גביהם. תקופה זו היא גם ראשיתה על תנועת העלייה לרגל אל אזור הגליל ועת יצירתם של נתיבי צליינות ששימשו מאז ובמשך תקופה ארוכה את עולי הרגל הנוצריים. הדרך המחברת את ציפורי עם נצרת וטבריה, עם שלל אתרי הקודש שבסביבתה, בולטת במיוחד בהקשר זה. לאורך דרך זו נעו בתקופות ההיסטוריות של ארץ ישראל אלפי עולי רגל שנהנו מאווירת הקדושה של האזור. לאורך הדרך היו אתרים קדושים שונים, כנסיות, מנזרים, אכסניות ובורות מים.

ביבליוגרפיה

Byzantine Desert Churches: Shivta (Sobata)

Coordinates and Location:

About 40 kms south-west of Beersheva

Date/ Period:

Byzantine

Physical Description of Site:

Church and monastic buildings

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 5-Urban and rural settlements, 7- Religious properties, 8-Agricultural properties, Thematic: 3- Spiritual response, 6-Developing technologies

Historical Data/ Description:

Situated about 40 kms south-west of Beersheva it was founded in the Middle Nabatean period (first century BCE) and flourished in the Late Nabatean Period, equivalent to Late Roman-Byzantine, or third to seventh centuries. Shivta was built on a side road, connecting Avdat with the important town of Nitsana. It was probably abandoned in the eighth century. The uniqueness of Shivta is in its vast surrounding agricultural area, with impressive remains of water collection and soil conservation systems. Traces of ancient vineyards can be seen all around. In the town itself a large number of water cisterns, water channels and reservoirs are the best witnesses of the struggle of men with nature and his ability to adapt to difficult conditions. The main remains in the town include three well preserved churches, residential areas, wine press and stables. In spite of the fact that most of the site is not excavated, ruins of public buildings and the street patterns are evident. Future excavation, conservation and presentation will undoubtedly reveal the best preserved town and houses of the period in this region.

כנסיות מדבר ביזנטיות: שבטה

נקודות ציון ומקום

40 ק"מ דרום-מערבית לבאר- שבע

תיארוך / תקופה

ביזנטי

תיאור פיזי של האתר

כנסיה ומנזר

קטגוריות ICOMOS/IUCN

מידע היסטורי / תיאור

שבטה הייתה ישוב נבטי באזור הנגב בין ניצנה לשדה

בוקר, אשר נוסד בתקופה הרומית המאוחרת. תחילתה של שבטה ככפר חקלאי קטן שיעודו המרכזי היה אגירת מי גשמים אשר ניגרו מכל אזור כתף שבטה והכפר היה חלק מסדרת כפרים שהקימו הנבטים ברמת הנגב למטרה זו. היישוב הוקם ככל הנראה בתחילת המאה הראשונה לספירה והוא התקיים כיישוב נבטי עד לכיבושו בידי הרומאים בשנת 106. בתקופה הביזאנטית התקיימה במקום קהילה נוצרית. עדות לקיומה של קהילה זו נמצאה בחפירות ארכיאולוגיות אשר חשפו שרידים של שלוש כנסיות המתוארכות למאה ה-7. בימי האימפריה הביזנטית הגיע היישוב לשיא עוצמתו וגודלו ומנה מעל 2,000

תושבים. לאחר הכיבוש הערבי התקיימה בעיר קהילה מוסלמית אשר הותירה אחריה מסגד שנשתמר עד ימינו. ככל הנראה היישוב ננטש במהלך המאה ה-8. ייחודה של שבטה בסביבתה החקלאית המפותחת וניתן למצוא במקום שרידים של מערכות מים ועיבוד אדמה מתקדמות ושרידים של שדות עתיקים. במקום ניתן לראות גם שרידים מרשימים של בתים פרטיים, מבני ציבור ורחובות מרוצפים, זאת למרות שהחפירות באתר טרם הסתיימו. בשנת 2005 הוכרזה שבטה כאתר מורשת עולמית על ידי אונסק"ו ביחד עם חלוצה, עבדת וממשית, כחלק מדרך הבשמים.

ביבליוגרפיה

Bibliographical References:

Encyclopaedia of Archaeological Excavations in the Holy Land 1993

A. Negev, The Churches of the Central Negev, Revue Biblique 81, 1974

'En Gedi Engaddi

Coordinates and Location:

1870 0980. 75 km south-east of Jerusalem

Date/ Period:

Roman; Byzantine.

Physical Description of Site:

Bio-ecological system; ancient synagogue; burial caves; ancient farming; Chalcolithic temple.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 7-Religious properties, 8-Agricultural industrial and technological properties. Thematic: 3- Spiritual responses. Nature: plant and bio-diversity.

Historical Data/ Description:

Ein Gedi is an oasis located on the west of the Dead Sea. It is known for its caves, springs, and its rich diversity of flora and fauna. The park is situated on the eastern border of the Judean Desert and on the Dead Sea coast. The park is a sanctuary for many types of plant, bird and animal species. The oldest archeological finds at Ein Gedi include a temple and hundreds of copper and ivory ceremonial vessels dating from the Chalcolithic period (4000 years BCE). The first Jewish settlement began in the seventh century BCE. Ein Gedi developed extensively with the remains of agricultural terraces, cisterns and aqueducts, as well as an ancient synagogue with a mosaic covered floor, can still be seen.

עין גדי

נקודות ציון ומקום

1870 0980. 75 ק"מ דרום-מזרח לירושלים

תיארוך / תקופה

רומי, ביזנטי

תיאור פיזי של האתר

מערכת ביו-אקולוגית, בית כנסת עתיק, מערות קבורה, חקלאות קדומה, מקדש הכלכוליתי.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 7-נכסים דתיים, 8-נכסים של חקלאות, תעשייה וטכנולוגיה. נושא: 3-תגובה רוחנית.

מידע היסטורי / תיאור

עין גדי הוא שמם של מעיין, גן לאומי ויישוב עתיק השוכן לחופו המערבי של ים המלח, בתחומי מדבר יהודה. שמורת טבע עין גדי הוא נווה-המדבר הגדול והחשוב ביותר בישראל. השמורה הוקמה בשנת 1972 ומשתרעת משוליו המזרחיים של מדבר יהודה, עד שפת ים המלח. בתחומה של השמורה שני נחלים בהם זורמים מים כל השנה: נחל דוד ונחל ערוגות. הנחלים מוזנים ממימיהם של ארבעה מקורות מים הנובעים בשטח השמורה: מעיין דוד, מעיין ערוגות, מעיין עין גדי ומעיין שולמית. לשפיעת מים זו השלכות על הצומח והחי ברחבי מדבר יהודה כולו. כמויות מים אלו הזורמות בנחלי עין גדי הופכות את הנחלים למוקד משיכה לבעלי חיים מגוונים, בהם גם מינים רבים של ציפורים שאליהם מתווספים מדי שנה מעל 200 מינים של ציפורים נודדות. הממצאים הארכיאולוגיים המוקדמים ביותר בעין גדי הינם מהתקופה הכלכוליתית (4000 לפנה"ס), וכוללים מקדש ומאות כלים מנחושת ושנהב ששימשו לצרכים טקסיים דתיים. ההתיישבות היהודית באזור החלה במאה השביעית לפנה"ס ומאוחר יותר התפתחה עין גדי באינטנסיביות רבה. לשיאה הגיעה ההתיישבות במקום בתקופה הרומית המאוחרת וראשית התקופה הביזנטית. מתקופה זו ניתן למצוא באתר שרידים של טראסות חקלאיות רבות, מקוואות מים ואקוודוקטים, כמו גם בית כנסת עתיק ובו ריצפת פסיפס.

ביבליוגרפיה

הירשפלד זיהר, עין גדי - "כפר גדול מאוד של יהודים", חיפה, תשס"ו.
הדס גדעון, חקלאות השלחין בנווה עין-גדי ובמקבילותיה בנאות המדבר סביב ים-המלח בתקופה הרומית-ביזנטית, ירושלים.

Bibliographical References:

Hirschfeld Yizhar, Ein-Gedi – A Very Big Village of Jews, Haifa, 2006.
Barag, Dan, 'The synagogue at 'En-Gedi', Ancient Synagogues Revealed (1981) 116-119.

Umayyad Palaces: Horvat Minia

Coordinates and Location:

2000 2520. 15 km north of the city of Tiberias.

Date/ Period:

Umayyad (early Islamic)

Physical Description of Site:

A Palace from the Umayyad period.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 7-Religious properties. Thematic: 1-Expressions of Society.

Historical Data/ Description:

The Umayyad Palace or Horvat Minia, is located southwest of the Kinneret and contains the remains of an eighth century unfinished palace. It was built by the Muslim ruler Al Walid, from the house of Omia, and was destroyed by earthquake. The Minia, "small port", was a square structure fortified by four walls and included cylindrical towers on all four corners amid agricultural fields. It contained many rooms surrounding a central courtyard, a mosque, elaborate mosaics, a bathhouse, gates and walls. The entrance is in the east and once included a dome. In the Mamluk period an inn and "manim" store were established on site.

ארמונות אומיים: חורבת מינייה

נקודות ציון ומקום

2000 2520. 15 ק"מ צפונית לטבריה

תיארוך / תקופה

התקופה האומיית (איסלם קדום)

תיאור פיזי של האתר

ארמון מן התקופה האומיית

ICOMOS/IUCN קטגוריות

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 7-נכסים דתיים. נושאי: 1-ביטויים של חברה.

מידע היסטורי / תיאור

חרבת מנים ממוקמת בבקעת גנוסר, בחלק הצפון-מערבי של הכנרת. בחורבה שרידי ארמון מהמאה ה-8, שבניתו לא הושלמה. הארמון נבנה על ידי החליף המוסלמי אל-וליד מבית אומיה, שהיה גם בונה ארמון השאם על יד יריחו. הארמון נחרב כנראה ברעש אדמה. במקום נמצא פסיפס מפואר, שרידי בית מרחץ, שערים וחומות. פירוש השם מינייה הוא "נמל קטן", אשר היה כנראה בחוף הכנרת הסמוך. בערבית נקראת הכנרת גם "בחר אל-מניה", ייתכן על שם החאן, או הנמל. המבנה הוא בעל מתאר רבוע, מבוצר בחומות מארבעת עבריו, שבפינותיהן נוספו מגדלים עגולים ומגדלים עגולים למחצה במחצית צלעה של כל חומה. במזרח נקבע שער הכניסה, שהיה במקורו מבנה מורכב, מקורה בכיפה ומעוט. בעיקרו היה זה מבנה שכלל אגפי חדורים סדורים סביב חצר גדולה ומרכזית. בעבר הדרומי של החצר ניצב מסגד. חדר הקבלה של השליט וחדרים אחרים, ששימשו בוודאי למגורים, מרוצפים בפסיפסים צבעוניים. גרם מדרגות הוביל אל קומה נוספת, שלא נשתמרה. מאחר שהארמון ניצב בלב אזור חקלאי פורה, נראה שהייתה זו אחוזה חקלאית אשר בוצרה וצוידה במיטב הנוחיות בשביל השליט. בתקופה הממלוכית (המאות י"ג-י"ד) הוקם מעט מצפון לארמון ח'אן גדול, המכונה כיום חנות מנים (ח'אן מניה), שניצב בצד הדרך העוברת בבקעת הירדן מטבריה לדמשק.

Bibliographical References:

- Grabar O. et al. Sondages a Kh. Minyeh, IEJ 10 (1960) 226-243.
Schneider A.M., Die Mosaiken von Ch. El-Minje, Koln, 1939.
Rosen-Ayalon Meriam, ' Kh. Minyeh', The Land of Naftali, Jerusalem, 1968, 236-241.

ביבליוגרפיה

- רוזן-איילון מ., 'חורבת אל-מינייה', כל ארץ נפתלי: הכינוס הארצי הכ"ד לדיעת הארץ, ירושלים, תשכ"ח, עמ' 236-241.

Khans: Khan Et-Tuggar

Coordinates and Location:

1880 2360. 23 km west of the city of Teberias

Date/ Period:

Mamluk

Physical Description of Site:

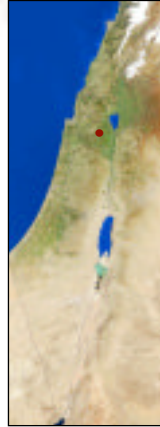
A ruined site, archaeological excavations.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage. Thematic: 1-Expressions of Society.

Historical Data/ Description:

The Khan Et- Tuggar (derived from the word "merchant store") is situated beside the Keshet stream next to the Afula road across from Kibbutz Keshet. During the Middle Ages this stream passed alongside an international road that connected Damascus to Cairo, between the Khan Et-Lagun and the Khan Minia. On the length of this stream are springs, the probable cause of the inn's destination. The inns in the Galilee have recently benefited from a comprehensive archaeological study. The establishment of the inns began in the Roman period and reached its peak of development during the Ottoman Empire. The establishment of inns derived from the need to create a safe route between Damascus and Cahir. The existing building is comprised of two wings, illustrating the two periods in which it was development. In the first stage the inn was built on the southern two thirds of the current building and included rooms encircling a central courtyard and a mosque. Later, an additional wing was added on the northern side generating a building of 120m length and 65m width. In its later stages, in the fifteenth and sixteenth centuries, the building was further extended and in the twentieth century was adapted into a central marketplace.

חאנים:

חאן אל-טוג'אר

נקודות ציון ומקום

1880 2360, 23 ק"מ מערבה לטבריה.

תיארוך / תקופה

ממלוכי

תיאור פיזי של האתר

שרידים וחפירות ארכיאולוגיות.

ICOMOS/IUCN טיפולוגיה

1-מורשת ארכיאולוגית. נושאי: ביטויים של חברה.

מידע היסטורי / תיאור

החאנים הרבים המצויים בגליל טרם זכו למחקר ארכיאולוגי מקיף. על פי המקורות ההיסטוריים נראה כי הקמת חאנים החלה כבר בתקופה האומאית ושיא התפתחותם היה בתקופות הממלוכית והעות'מאנית. בניית החאנים נבעה מן הצורך ליצור נתיבים בטוחים לשיירות הסוחרים שעשו את דרכם בין דמשק לקהיר-מרכזי השלטון הממלוכיים והעות'מאניים. חנות תגרים (ח'אן א-תוג'אר) מצוי בתוך נחל קשת לצד כביש עפולה - צומת גולני, מול ההסתעפות לקיבוץ בית קשת. כמו בתקופות קדומות, כך גם בימי הביניים, עברה בנחל זה הדרך הבינלאומית שקישרה בין דמשק וקהיר, במהלכה בין חאן א-לג'ון (מגידו) לבין חאן מיניה שעל חוף הכנרת. לאורכו של נחל זה מצויים מעיינות אחדים ונראה כי אלה היו מן הגורמים העיקריים להקמת החאן במקום. למבנה במקום שני אגפים המייצגים, ככל הנראה, שני שלבים בתולדותיו. בשלב הראשון נבנה חאן שהשתרע על שני השלישים הדרומיים של המבנה הנוכחי. חאן זה כלל חדרים סביב חצר מרכזית שבצידה הדרומי עמד מסגד. מאוחר יותר נוסף לחאן אגף חדש בצדו הצפוני, אשר יצר מבנה שאורכו הכולל 120 מ' ורוחבו 65 מ'. את השלב הקדום יש לייחס למאה ה-15 ואת המאוחר לימיו של סינאן פשה, במחצית השנייה של המאה ה-16. החאן המורחב המשיך להתקיים עד לראשית המאה ה-20, עת שימש כשוק מרכזי לתושבי האזור.

Bibliographical References:

Gal Zvi, 'Khan et-Tuggar: A new look at a "Western Survey" entry', PEQ 117 (1985) 69-75.
Gal Zvi, 'Khan et-Tuggar', Qadmoniot, 62-63 (1983), 92-94.

ביבליוגרפיה

גל זבי, "חאן א-תוג'אר", קדמוניות, 62-63 (1983), עמ' 92-94.

Sugar Industry during the Crusader Period: Horvat Manot

Coordinates and Location:

1642 2718. 20 km north of the city of Acre

Date/ Period:

Crusader

Physical Description of Site:

A ruined site. Archaeological excavations

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 8-Agricultural industrial and technological properties. Thematic: 6-Developing technologies.

Historical Data/ Description:

The remains of the Manot, a Crusader sugar factory, are located in Choresh east of highway 70. The Crusaders first encountered sugar canes on the shores of Lebanon and began to cultivate them in the eleventh century. They were the first to granulate sugar and exported it to Europe. When the ruling power changed to Muslim hands the industry remained until the fifteenth century. The Manot factory is a prime example of this early industry and would greatly benefit from archaeological excavations which would show the detailed technology of sugar manufacturing. Conservation of the site would contribute to the understanding of the crusader heritage in Israel.

תעשיית הסוכר בתקופה הצלבנית: חורבת מנות

נקודות ציון ומקום

1642 2718, 20 ק"מ צפונית לעכו.

תיארוך / תקופה

צלבני

תיאור פיזי של האתר

אתר ובו שרידים וחפירות ארכיאולוגיות.

טכנוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 8-נכסים ארכיאולוגיים של חקלאות, תעשייה וטכנולוגיה. נושאי: 6-טכנולוגיות מתפתחות.

מידע היסטורי / תיאור

חורבת מנות נמצאת בחורש ממזרח לכביש 70 המחבר בין כברי לשלומי. הצלבנים נתקלו לראשונה בקני הסוכר ובגידולם במאה הי"א, עת הגיעו לחופי לבנון. הם הכירו בערך הכלכלי של גידול הקנים, הפקת סוכר וייצואו לאירופה. ככל הנראה, הצלבנים הם שהחלו בפיתוח תהליך הפקתו של הסוכר הגבישי בחרוטים ובקנקניות מולסה, עובדה שהקלה על שינועו ושיווקו באירופה. מנות מוזכר במקורות הצלבניים החל מהמחצית השנייה של המאה הי"ב בשם Manueth, בהקשר של ייצור הסוכר. על אף חילופי השלטון התדירים באזור בין הצלבנים למוסלמים, המפעל שמר על ייעודו המקורי, ככל הנראה עד המאה הט"ז, עת שימשה החווה לגידול ג'מוסים. לאחר מכן ניטש המקום. חורבת מנות היא דוגמא נדירה להשתמרות של מפעל סוכר צלבני על כל מרכיביו ובכך ערכו של האתר. חשיפת השרידים בחפירה ארכיאולוגית מלאה תאפשר הצגה והמחשה של הטכנולוגיה העתיקה לייצור הסוכר באמצעות הממצאים הקיימים. שימורו של האתר יתרום להבנת התקופה והמורשת הצלבנית בארץ, וכן יהיה נקודת משיכה במערך התיירותי של אזור הצפון.

ביבליוגרפיה

Bibliographical References:

Stern Edna J., 'Horbat Manot (Lower)', ESI 18 (1998), 10.

Mediaeval Fortresses: Belvoir; Kochav Hayarden; Kaukab el-Hawa

Coordinates and Location:

1990 2220. 30 km south of the city of Tiberias.

Date/ Period:

Crusader

Physical Description of Site:

A fortress from the Crusader period.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 9-Military properties. Thematic: 2-Creative Responses and Continuity.

Historical Data/ Description:

The Crusader fortress of Belvoir, located on a hill of the Naphtali plateau, 20 km. south of the Sea of Galilee and about 500 metres above the Jordan Valley, was originally a part of the feudal estate of a French nobleman. The castle was highly symmetric, with a rectangular outer wall, reinforced with square towers at the corners and on each side, surrounding a square inner enclosure with four corner towers and one on the west wall. Vaults on the inner side of both walls provided storage and protection during bombardments. The fortress of Belvoir served its purpose as a major obstacle to the Muslim goal of invading the Crusader Kingdom of Jerusalem from the east. It withstood the attack of the Muslim forces in 1180. In Hebrew it is known as Kohav Hayarden, meaning the "Star of the Jordan" which preserves the name of Kohav, a Jewish village which existed nearby during the Roman and Byzantine periods. The Muslims called it Kaukab al-Hawa meaning "Star of the Winds", representing the strong winds on this hill top.

מבצרי ימי הביניים: כוכב הירדן

נקודות ציון ומקום

1990 2220. 30 ק"מ דרומית לטבריה

תיארוך / תקופה

צלבני

תיאור פיזי של האתר

מבצר מהתקופה הצלבנית

ICOMOS/IUCN קטגוריות

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 9-נכסים צבאיים. נושאי: 2-תגובה יצירתית וקהילתית.

מידע היסטורי / תיאור

כוכב הירדן הוא גן לאומי ואתר ארכיאולוגי הממוקם בקצה המזרחי של רמת יששכר, בשולי הגליל התחתון. במקום שרידים ארכיאולוגים מתקופות שונות, ביניהם חורבות יישוב עברי קדום, שרידי יישוב ערבי ושרידיו של מבצר צלבני מפואר. האתר ממוקם על גבי פסגה שגובהה 312 מטרים מעל פני הים, ושיפוליה המצוקיים מתנשאים לגובה של 550 מטרים מעל לבקעת הירדן. מבצר כוכב הירדן בנוי אבני בזלת והוא מדגם "מבצר בתוך מבצר". המכלול מורכב מחומה חיצונית מרובעת שמחוץ לה נחפר חפיר ובתוכה נבנתה חומה נוספת, מעין מבצר קטן (דאנ'ון), אשר היה מרכז החיים של המצודה ושימש כמבצר משני לאבירים במקרה של פריצת החומה החיצונית. בפינות המצודה הפנימית נבנו מגדלים בולטים אשר שלטו על חומותיה. מגדלים דומים נבנו בפינות ובאמצע כל צלע של החומה החיצונית. היקפן של החומות החיצוניות 480 מטרים ועוביין 3 מטרים. בעת בניית החומות השתמשו הצלבנים בעופרת וברזל כדי לחזק היטב את החיבורים בין אבני הבניה וחפרו חפיר מלאכותי אשר בזמן פעולתו של המבצר היה החפיר היחיד בארץ ישראל כולה שהיה מלא במים.

ביבליוגרפיה

Bibliographical References:

Prawer J., "The History of the fortress of Kaukab el-Hawa-Belvoir", Yediot 31 (1967), 236-249.
Ben-Dov Meir, 'Excavations at the Crusader Fortress of Kohav-Hayarden', Qadmoniot, 2 (1969), 22-27.
Barasceh M., Crusader figural sculpture in the Holy Land : 12th century examples from acre, Nazaereth and Belvoir Castle, Ramat Gan : Massada, 1971.

בן-דב, מאיר, 'החפירות במבצר הצלבני בכוכב-הירדן', קדמוניות ב (תשכט) 22-27.

The Mamluk Royal Road: The white Mosque at Ramle

Coordinates and Location:
20 km south of Tel Aviv

Date/ Period:
Early Islamic; Crusader, Mamluk

Physical Description of Site:
City

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:
Typological: 4-Historic buildings and ensembles, 5-Urban and rural settlements/Historic towns and villages. Thematic: 2-Creative Responses and Continuity.

Historical Data/ Description:
Al-Ramla (Ramla) was founded in 716 by the Caliph Sulayman ibn Abd al-Malik, The initial population moved from Ludd (Lydda, Lod). Ramla flourished as the capital of Jund Filastin, which was one of the five districts of the ash-Sham (Syrian) province of the Arab-Muslim Empire. Ramla was the principal city and capital of the country from its birth until the advent of the Crusaders in the 11th Century. The city's main mosque was termed the "White Mosque" and was claimed to be the finest in Palestine outside Jerusalem. Its remains, together with some large underground cisterns, are all that can be seen today from this early period. Ramla's economic importance during the Mamluk period, shared with its near-neighbor city of Lydda, was based on its location at the intersection of Palestine's two major roads, one linking Egypt with Syria and the other linking Jerusalem with the coast. At the start of the Ottoman period, Ramla was described as a large town with a small population which lay mostly in ruins.

Bibliographical References:
Rosen-Ayalon Miriam, 'Excavations in Ramle', Qadmoniot, 1 (1968), 138-140.
Ben-Dov Meir, 'Remains of Public Houses in Ramle from the Umayyad and Mamluk Periods', Qadmoniot, 17 (1984), 82-85.
Kaplan, J. Excavations at the White Mosque in Ramle, Atiqot 2 (1959) 106-115.

הדרך הממלכתית הממלוכית: המסגד הלבן ברמלה

נקודות ציון ומקום
20 ק"מ דרומית מתל אביב

תיארוך / תקופה
איסלאמי קדום, צלבני, ממלוכי

תיאור פיזי של האתר
עיר

ICOMOS/IUCN טיפולוגיה: 4-בנינים והרכבים היסטוריים, 5-התיישבות אורבאנית וכפרית/ערים וכפרים היסטוריים. נושאי: 2-תגובה יצירתית וקהילתית.

מידע היסטורי / תיאור
אל-רמלה (רמלה) נוסדה בשנת 716 לספירה בידי החליף סולימאן אבן עבד אלמליך. רמלה הייתה בתקופה המוסלמית המוקדמת עיר חשובה ובירת הארץ מייסודה ועד הגעת הצלבנים במאה ה-11. מסגדה הראשי של עכו נקרא "המסגד הלבן" והיו שטענו שהוא המובחר והמפואר ביותר בפלסטין מחוץ לירושלים. שרידיו, יחד עם מספר בריכות מים תת קרקעיות הם העדות הפיסית הכמעט יחידה לתקופה זו, יחד עם מספר ממצאים שנתגלו בחפירות ארכיאולוגיות בשנים האחרונות. חשיבותה הכלכלית של העיר בתקופה הממלוכית, יחד עם שכנתה העיר לוד, התבססו על מיקומה על צומת דרכים אשר חיבר את ארץ ישראל עם מצרים וסוריה, ואת ירושלים עם מישור החוף. בתחילת התקופה העות'מאנית, תוארה רמלה כעיר גדולה שרובה חורבות ובה אוכלוסיה קטנה.

ביבליוגרפיה
רוזן-אילון, מרים, חפירות ברמלה, קדמוניות א (תשכ"ט) 138-140.
בן-דב, מאיר, שרידים של מבני-ציבור ברמלה מימי האומאים והממלוכים, קדמוניות, יז, 2/3 (תשמ"ד) 82-85.

The Ottoman City: Safed

Coordinates and Location:

1960 2630. 30 km north-west of the city of Tiberias.

Date/ Period:

Roman-Present

Physical Description of Site:

City.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 5-Urban and rural settlements/Historic towns and villages, 13-symbolic properties and memorials. Thematic: 1-Expressions of Society.

Historical Data/ Description:

Safed is a city in the North District in Israel and is regarded as one of the Four Holy Cities in Judaism along with Jerusalem, Tiberias and Hebron, Safed was a centre for the Kabbalah strengthened by the influx of Jews fleeing the Spanish Inquisition. In the early 16th century, the Ottoman Empire, under Selim I, conquered Palestine when Safed became part of the vilayet of Sidon. A massive earthquake in 1837 destroyed much of the city.

העיר העות'מאנית: צפת

נקודות ציון ומקום

1960 2630. 30 ק"מ צפון מערבית לטבריה

תיארוך / תקופה

רומי - הווה

תיאור פיזי של האתר

עיר

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 5-התיישבות אורבאנית וכפרית/ערים וכפרים היסטוריים, 13-נכסים סימבוליים ואתרי הנצחה. נושאי: 1-ביטויים של חברה.

מידע היסטורי/ תיאור

צפת היא עיר במחוז הצפון בישראל הנחשבת כבירת הגליל העליון. צפת שוכנת בחלק המזרחי של הגליל וצופה על הכנרת ממזרח ואל הר מירון במערב. צפת היא אחת מארבעת ערי הקודש לעם היהודי (בנוסף לירושלים, חברון וטבריה) והייתה מרכז לקבלה. בתחילת המאה ה-16, אז הייתה העיר חלק ממחוז צידון העות'מאני.

Bibliographical References:

Ben-Arieh, Yehoshua, The population of the large towns in Palestine during the first eighty years of the nineteenth century, according to Western sources, Studies on Palestine during the Ottoman Period (1975) 49-69.

Pringle, Reginald Denys, 'Reconstructing the castle of Safad', PEQ 117,2 (1985) 139-149.

Hervé Barbé and Emanuel Damati, 'Sefat', Hadashot Archaeologiyot, 117 (2005)

ביבליוגרפיה

מירון אייל (עורך), צפת וכל נתיבותיה, ירושלים, תשס"ו. שור נתן, תולדות צפת, ירושלים, תש"ס.

Ottoman Railways: Gesher

Coordinates and Location:
36 km south of Tiberias

Date/ Period:
Roman, Crusader, Mamluk, Othman

Physical Description of Site:
Bridge, Railway Station, fort.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:
Typological: 8-Agricultural industrial and technological properties. 11- Cultural Routes. Thematic: 6-Developing technologies.

Historical Data/ Description:

The 1050mm gauge Hejaz Railway ran from Damascus to Medina, through the Hejaz region of Arabia. It was a part of the Ottoman railways network and was built in order to extend the existing line between Istanbul and Damascus to the holy city of Mecca. The main purpose of the Hejaz Railway was to establish connection between Istanbul, and the city of Mecca, which is the yearly pilgrimage destination of the Hajj. Another important reason was to improve the economic and political integration of the distant Arabian provinces into the Ottoman state, and to facilitate the transportation of military troops in case of need. The railway was initiated in 1900 at the behest of the Ottoman Sultan Abdul Hamid II and was built largely by the Turks, with German advice and support. A section of the Hejaz Railway ran through Israel, where it was called "The Emek Train". At the peak of its use the railway had forty stations between Haifa and El-Hamah. The Bridge Station was the sixth of eight original stations and upon its completion was the lowest railway station in the world.

Bibliographical References:

James Nicholson, The Hijaz Railroad, Stacy International Publishing, 2005.

מסילות הברזל העות'מאניות: גשר

נקודות ציון ומקום
36 ק"מ דרומית לטבריה

תיארוך / תקופה
רומי, צלבני, ממלוכי, עות'מאני

תיאור פיזי של האתר
גשר, תחנת רכבת, מצודה.

ICOMOS/IUCN קטגוריות
טיפולוגיה: 8-נכסים ארכיאולוגיים של חקלאות, תעשייה וטכנולוגיה, 9-נכסים צבאיים. נושאי: טכנולוגיות מתפתחות.

מידע היסטורי / תיאור

מסילת הרכבת החיג'אזית, (טורקית: Hicaz Demiryolu), הוקמה ופעלה בתחילת המאה ה-20 בין העיר דמשק שבסוריה לבין העיר מדינה שבחיג'אז, ערב הסעודית. הנחת המסילה החלה ב-1900 בהוראת סולטאן האימפריה העות'מאנית עבדול חמיד השני ובייעוץ של מומחים גרמנים. המסילה הוקמה כדי להעביר עולי רגל מוסלמים מדמשק למדינה ומכה, דרך חבל חיג'אז שבחצי האי ערב. שלוחה של המסילה החיג'אזית, שחיברה את חיפה לעיירה הסורית דרעא, עברה גם בתחומי ארץ ישראל ונקראה בשם "רכבת העמק". עם חנוכת המסילה בין חיפה לדרעא נבנו לאורכה 10 תחנות אשר שמונה מהן נמצאות כיום בשטחי מדינת ישראל. במרוצת השנים, עם ההתפתחות שחלה באוכלוסיית האזור וריבוי היישובים בעמק יזרעאל נבנו תחנות נוספות. תחנת גשר, או בשמה הערבי באלט אל-מאחטה הייתה השישית מבין שמונה התחנות המקוריות לאורך המסילה. עם בנייתה הייתה תחנה זו הנמוכה בתחנות הרכבת בעולם כולו.

ביבליוגרפיה

פיק, פינחס, מיסנר פחה - חלוץ הרכבות בארץ-ישראל ובשכנותיה: האיש, מסילותיו וקורותיהן, ירושלים, תשל"ט.
קושניר, דוד, מסילת-הברזל חיפה-דמשק: השלב הבריטי, קתדרה, 55 (תש"ן) 89-109.

Ecological corridors

Coordinates and Location:

Jordan Valley

Date/ Period:

Physical Description of Site:

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Ecological processes

מסדרונות אקולוגיים

נקודות ציון ומקום

עמק הירדן

תיארוך / תקופה

תיאור פיזי של האתר

ICOMOS/IUCN קטגוריות

תהליכים אקולוגיים

Historical Data/ Description

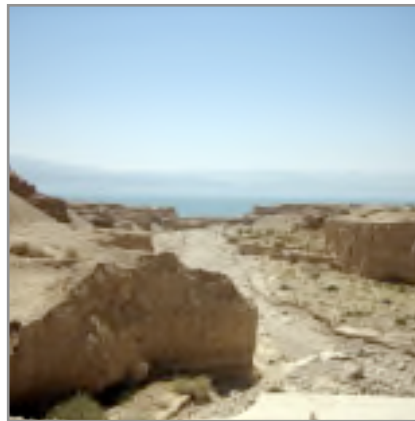
The rare ecological corridors situated in Israel are in imminent danger. The four main axis necessitate conservation

A. The Great Rift Valley: the valley is a unique and diverse phenomenon, befitting a complete conservation in collaboration with additional authorities and governments.

B. The regional axis of the Mediterranean Sea: the conservation of the sequence of natural open areas along the axis is of the utmost importance. This includes the zones that reach the Ireno-Torino region and the Desert region. The prominent areas are located in the eastern Shomron and the inner plain in Lachish.

C. The fragmented axis along the length of the coastal plain: here it is fitting to focus on the areas that have remained undeveloped such as the sand dunes of Caesarea and the isolated areas of sand dunes that are found between Rishon LeZion and Gaza.

D. The Desert Axis: which is composed of two parts: The first, the eastern, passes through the Judean Desert and the second, the western, stretches from the northern Negev at Nahal Besor and the Agur Sand Dunes, continuing beyond the Negev Mountains and the central Negev until reaching Eilat.

מידע היסטורי / תיאור

המערכות האקולוגיות הנדירות השוכנות בתחומה של מדינת ישראל נמצאות בסכנת היעלמות. יש לפיכך

התמקד בשימור ארבעה צירים מרכזיים:

א. ציר הבקע הסורי אפריקאי. הבקע

הוא תופעה ייחודית ומגוונת ביותר

שראוי לשמר אותה בשלמותה זאת תוך

קיום שיתוף פעולה עם ממשלות

וגורמים נוספים. ב. ציר החבל הים

תיכוני. כאן יש לשמר רצף של שטחים

פתוחים טבעיים לכל אורך חבל זה,

כולל אזורי מגע עם החבל האירנו-טורני

והחבל המדברי. אזורים בולטים מבחינה

זו הם מזרח השומרון ואזור השפלה

הפנימית במרחב לכיש. ג. ציר מקוטע

לאורך מישור החוף. כאן ראוי להתמקד

בגושים שעדיין נותרו רחבים יחסית כמו

חולות קיסריה וכתמי החולות שבין

ראשון לציון לבין רצועת עזה, זאת למרות אי רציפותם. ד.

הציר המדברי המורכב משתי זרועות: האחת, המזרחית,

עוברת במדבר יהודה והשנייה המערבית- נמתחת מאזור

צפון הנגב בנחל הבשור ובחולות עגור וממשיכה לעבר

הר הנגב והנגב המרכזי בואך אילת.

ביבליוגרפיה

שקדי, י' ושדות א'; מסדרונות אקולוגיים בשטחים פתוחים כלי לשמירת טבע, רשות שמורות הטבע, 2000.

Bibliographical References:

Shkadi, Y. and Sadot, E.; Ecological Corridors in Open Spaces as a Means for Nature Preservation; Nature and Parks Authority, 2000;

Early cultivation of wheat: Atlit and Aron Aharonson's Farm

Coordinates and Location:

1440 2340. 17 km south of the city of Haifa.

Date/ Period:

Late Othman

Physical Description of Site:

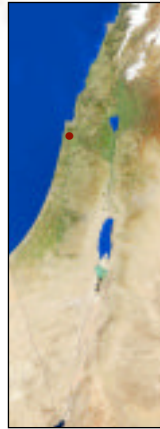
A farm house

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 8-Agricultural industrial and technological properties.
Thematic: 6-Developing technologies.

Historical Data/ Description:

The first agricultural experiments in Israel were handled by Aron Aharonson in Atlit from 1910 through 1914. The idea to develop this farm came from the Zionist leader Oto Varberg, a world known scientist who while serving as the leader of the Histadrut Party decided to establish an agricultural research center. Aharonson was chosen to direct the center and traveled to the U.S. to enlist support from the American Agricultural Department. Upon returning he established the farm and built a building that contained laboratories and offices. Until the outbreak of the First World War the centre authorized many experiments with crop growing and new farming tools. In 1906, while traveling in Rosh Pina, Aharonson noticed wild wheat growing in a field. This discovery proved that in this area was where for the first time man had cultivated cultural wheat from wild wheat.

חקר אם החיטה: עתלית וחוותו של אהרון אהרונסון

נקודות ציון ומקום

1440 2340. 17 ק"מ דרומית לחיפה

תיארוך / תקופה

התקופה העות'מאנית המאוחרת

תיאור פיזי של האתר

בית חווה

ICOMOS/IUCN קטגוריות

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 8-נכסים ארכיאולוגיים של חקלאות, תעשייה וטכנולוגיה. נושאי: 6-טכנולוגיות מתפתחות.

מידע היסטורי / תיאור

חוות הניסיונות החקלאית הראשונה בארץ שהקים אהרון אהרונסון בעתלית פעלה בין השנים 1910-1914. היוזמה להקמת החווה באה מהמנהיג הציוני אוטו ורברג שהיה מדען בעל שם בינלאומי בנושא הבוטניקה. כששימש ראש הוועדה הארצישראלית של ההסתדרות הציונית, הוחלט להקים בארץ תחנת מחקר שתבצע ניסיונות חקלאיים ותדריך את המתיישבים החדשים במושבות. אהרון אהרונסון נבחר למשימה כמי שהיה כבר ידוע כמדען, בעיקר בעקבות גילוי "אם החיטה". אהרונסון יצא לארה"ב וגייס תמיכה ממשרד החקלאות האמריקני וכן תרומות מיהדות ארה"ב. בשובו הקים את החווה ובה בין השאר בניין בן שתי קומות ששימש למעבדה ולמשרד. כמו כן הוקמו מבני משק. במשך ארבע שנות פעולתה, עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה, נבחנו בחווה גידולים שונים ונעשו ניסיונות להתאימם לארץ. כמו כן נוסו בה כלים חקלאיים שונים. כמו כן פותחה בה משתלה של עצי יער. במבנה הוקמה גם ספרייה מקצועית. בשנת 1906 סייר אהרון אהרונסון בכרמי המושבה ראש פינה, אז משכה את עיניו שיבולת דגן אחת שנראתה בתחילה כמו שעורה אך הוכחה על ידו כחיטת בר. תגליתו של אהרונסון עוררה התלהבות עצומה בקרב חוקרי הטבע בעולם ומומחים לתולדות התרבות. תגלית זו אישרה את ההנחה שבאזור זה פיתח האדם לראשונה את החיטה התרבותית מחיטת הבר. אם החיטה היא המוצא לסוגי החיטים התרבותיות שאנו מגדלים בתקופה המודרנית.

Bibliographical References:

Oppenheimer Hillel, Aaron Aaronson's Scientific Enterprise, Rehovot, 1944.
Ben-Ari Michael, 'Aaron Aaronson as a Scholar: 100 Years to its Birth', Mada, 21 (1977), 14-17.

ביבליוגרפיה

אופנהיימר הלל, המפעל המדעי של אהרון אהרונסון, רחובות, 1944.
בן-ארי, מיכאל, 'אהרון אהרונסון כאיש-מדע: במלאת 100 שנה להולדתו', מדע כא (1977) 14-17.

Great Rift Valley, Bird migratory flyways: Hula Valley

Coordinates and Location:

Latitude 33 10'N
Longitude 35 35'E

Date/ Period:

Physical Description of Site:

A marsh which is the nesting and stopping point for migrating birds.

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

3-Centre of Plant Diversity (CPD), 6-Endemic Bird Area (EBA)

Historical Data/ Description:

The Ha'hula Valley is located on the bird migratory flyway and is a resting place for birds migrating from Europe to Africa and back. The lake and swamps located in the area are used by thousands of birds as well as embodying a large variety of fish and plants. Soon after the establishment of the State of Israel a plan was drawn up to drain Lake Ha'hula and to replace it with 60,000 dunam of agricultural landscape. In 1951 the plan was actualized and finished seven years later. Activists fought to partially preserve the area and subsequently 3,200 dunam was set aside as the first nature reserve in Israel; it was officially listed in 1964. Nonetheless, many types of plants and animals disappeared from the valley. However, tens of thousands of birds still flock to the site yearly.

Bibliographical References:

Tristram, H.B. 1865, The Land of Israel - a Journal of Travels in Palestine, 1863-1864
Shirihai, H. 1996, Birds of Israel, Eds: Dovrot, E. & Christie, D.A., Academic Press & Unipress, Bath, UK
Dimentman, CH., Bromley, H.J. and Por, F.D. 1992. Lake Hula. The Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem. 194 pp.
U Shirihai, H., Smith, J., Kirwan, G., Alon, D., 2000, A Guide to the Birding Hotspots in Northern Israel, SPNI. Israel

מסלול נדידת ציפורים: החולה

נקודות ציון ומקום

2730 2070. 35 ק"מ צפונית מטבריה

תיארוך / תקופה

תיאור פיזי של האתר

ביצה המהווה נקודת עצירה וקינון לציפורים נודדות.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

מידע היסטורי / תיאור

עמק החולה היה בעבר מקום מנוחה ואסיפת כוחות חשוב לעופות בדרך הנודדים מאירופה לאפריקה ובחזרה. האגם והביצות שימשו משך דורות מעון לעשרות אלפי עופות. מלבדם התקיימו בו מינים רבים של צמחים ודגים נדירים. מיד לאחר קום מדינת ישראל הוחלט לייבש את אגם החולה שהשתרע על פני יותר משישים אלף דונם ולהופכם לשדות חקלאיים. מבצע הייבוש החל בשנת 1951 והסתיים 7 שנים מאוחר יותר. אנשי מדע וחובבי הטבע בישראל פעלו בכל כוחם לשמר לפחות חלק מנופי האגם, ואמנם שטח בן 3,200 דונם הוקדש לשמורת טבע, השמורה הראשונה בישראל, שהוכרזה רשמית בשנת 1964. למרות זאת, מינים רבים של צמחים ובעלי חיים שחיו בעמק בעבר, נכחדו מן המקום. לעומת זאת עשרות אלפי עופות, ביניהם עגורים, חסידות, שקנאים, קורמורנים ומיני אנפות שוהים בשמורת החולה באופן קבוע ונהנים מהאגם, מהביצות וגם משפע המזון שקיים בעמק החולה בכלל. בשמורה עוסקים גם בהשבת מיני עופות שנכחדו מנופי ישראל, כמו למשל מבצע להשבת העיטם לבן הזנב לטבע. באביב 1994 הגיע לסיומו שלב נוסף בשיקום עמק החולה - הצפת 1,000 דונם אדמות כבול, כשני קילומטרים מצפון לשמורת החולה. ייחודיות האתר טמונה גם בכך שעמק החולה ממשיך להוות תחנת עצירה למאות אלפי הציפורים הנודדות החולפות לאורך השבר הסורי-אפריקאי.

ביבליוגרפיה

לשם יוסי ובהט עפר, לטוס עם הציפורים, תל-אביב, 1994

Dead Sea

Coordinates and Location:

31°20'N 35°30'E

Date/ Period:

Physical Description of Site:

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

3-Centre of Plant Diversity (CPD), 6-Endemic Bird Area (EBA)

Historical Data/ Description:

The Dead Sea (Arabic: البحر الميت) is the Earth's lowest point not covered by ice, at 418 metres (1371 feet) below sea level, and the deepest hyper saline lake in the world, at 330 metres (1083 feet) deep. The Dead Sea is located in a part of a long fissure in the Earth's surface called the Great Rift Valley. It lies in the Jordan Rift Valley and measures 67 km (42 miles) long, 18 km (11 miles) at its widest point, and is located on the border between the Palestinian Authority, Israel, and Jordan. The main tributary is the Jordan River. It is the saltiest body of water on Earth, with a salinity of about 30 percent. The Dead Sea has attracted interest and visitors from around the Mediterranean basin for thousands of years. It was a place of refuge for King David, one of the world's first health resorts (for Herod the Great), and it has been the supplier of products as diverse as balms for Egyptian mummification to potash for fertilizers. Many animal species make their homes in the mountains surrounding the Dead Sea and camels, ibex, hares, hyraxes, jackals, foxes, and even leopards live near the shores of the lake. Hundreds of bird species inhabit the zone as well.

ים המלח

נקודות ציון ומקום

31°20'N 35°30'E

תיארוך / תקופה

תיאור פיזי של האתר

קטגוריות ICOMOS/IUCN

מידע היסטורי / תיאור

ים המלח הינו הנקודה הנמוכה ביותר בעולם אשר אינה מכוסה בקרח. הים ממוקם בגובה 418 מטר מתחת לפני הים וזהו גם האגם המלוח העמוק ביותר העולם שעומקו 330 מטר. מליחות המים של ים המלח עומדת על כ-30% וזהו גם מקווה המים הגדול המלוח ביותר בעולם. ים המלח משך במהלך הדורות מבקרים מכל רחבי אגן הים התיכון ואף מעבר לו. בזכות תכונותיו הרפואיות הפך ים המלח לאתר ספא כבר בתקופתו של המלך הורדוס, וסיפק למן העת העתיקה מגוון מוצרים, החל ממישחות ששימשו את המצרים בתהליך החניטה ועד דשנים. ים המלח הוא ימה מלוחה וסגורה הנמצאת בבקע גיאולוגי הקרוי בקעת הירדן, במרכז השבר הסורי אפריקני. אורכו של ים המלח הוא 67 ק"מ, רוחבו מגיע עד ל-18 ק"מ בנקודה הרחבה ביותר. הימה היא שריד קטן לימה גדולה בהרבה שהתקיימה במקום בעבר. ים המלח ממוקם בשולי מדבר יהודה, בין ישראל, ירדן, והרשות הפלשתינאית, וניזון ברובו ממימיו של נהר הירדן. ההרים סביב ים המלח מהווים בית גידול למינים רבים של יונקים, כגון גמלים, עזי בר, ארנבות, שפני סלע, תנים, שועלים ונמרים, ולמאות זנים של ציפורים. ירדן וישראל הקימו שתיהן שמורות טבע סביב חופי האגם.

Bibliographical References:

Raz Eli, Dead Sea Book, Tel Aviv, 1993.
Naor Mordechai (ed.), Dead Sea and the Judean Desert 1900-1967, Jerusalem, 1990.
Hirschfeld Yizhar, Dead Sea Area During the Second Temple Period, Tel Aviv, 2004.

ביבליוגרפיה

הירושפלד יזר, הכמיהה אל המדבר: בקעת ים-המלח בתקופת בית-שני, תל-אביב, 2004.
רז אלי, ספר ים המלח, תל-אביב, 1993
נאור מרדכי (עורך), ים-המלח ומדבר יהודה: 1900-1967, ירושלים, 1990.

Mount Zion: King David's Tomb (Nebi Daud) & Last Supper Room

Coordinates and Location:

1717 1314. 200 m' south of the Old City of Jerusalem

Date/ Period:

Byzantine, Crusader, Mamluk, Othman

Physical Description of Site:

Holy site composed of rooms, halls and a courtyard

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 7-Religious properties, 12-Burial monuments and sites, 13-symbolic properties and memorials. Thematic: 3- Spiritual responses.

Historical Data/ Description:

Mount Zion is an ancient mountain located in Jerusalem southwest of the Old City. The mountain contains sites of inherent significance to Judaism, Christianity and Islam and subsequently possesses museums and cemeteries. Ancient tradition declares that King David's Tomb is located in the basement of a building, south of the Zion Gate in the Old City walls, although according to the Hebrew Bible, David is buried inside the City of David. According to Christian tradition, the Room of the Last Supper lies on the second floor of this same building. This was the site where the apostles of Jesus received holy orders and became his first priests, and where they were praying when the Holy Spirit descended upon them on Pentecost. The building was spared during the destruction of Jerusalem under Titus (70 CE) and became the site of the first Christian church. During the Crusades, the building was razed to the ground by Muslims and replaced by the Crusaders with a basilica. In the 16th century, this room was transformed into a mosque, as evidenced by the mihrab in the direction of Mecca.

Bibliographical References:

Limor, Ora, The origins of a tradition: King David's tomb on Mount Zion, *Traditio* 44 (1988) 453-462.
Bar, Doron, Re-creating Jewish sanctity in Jerusalem: Mount Zion and David's Tomb, 1948-67, *Journal of Israeli History* 23,2 (2004) 260-278.
Fr. Hoade E., *Guide to the Holy Land*, Jerusalem, 1942.

הר ציון: קבר דוד וחדר הסעודה האחרונה

נקודות ציון ומקום

1717 1314. 200 מ' מדרום לעיר העתיקה של ירושלים

תיארוך / תקופה

התקופה הביזנטית, צלבנית, ממלוכית, עות'מאנית

תיאור פיזי של האתר

אתר קדוש המורכב מחדרים, אולמות וחדר

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 7-נכסים דתיים, 12-מונומנטים ואתרי קבורה, 13-נכסים סימבוליים ואתרי הנצחה. נושאי: 3-תגובה רוחנית.

מידע היסטורי / תיאור

הר ציון שוכן מדרום-מערב לעיר העתיקה ומחוץ לחומותיה. על ההר שוכנים אתרים קדושים חשובים ליהדות, לנצרות ולאסלאם. אף על פי שלפי התנ"ך קבר דוד המלך נמצא בעיר דוד, המסורת העממית מזהה אותו במבנה הנמצא על הר ציון, סמוך לעיר העתיקה. בקומה העליונה של אותו המבנה נמצא גם הסנקולום, החדר שבו ערך ישו, לפי המסורת הנוצרית, את הסעודה האחרונה. בתקופה הביזנטית והצלבנית נבנו על גבי הר ציון כנסיות שונות, אך מאוחר יותר, במהלך התקופה המוסלמית המאוחרת הפך האתר לקבר מקדש מוסלמי. בתקופה הממלוכית היה קבר דוד הקדש מוסלמי שנוהל על ידי משפחת דג'אני והכניסה ליהודים ולנוצרים הייתה אסורה. מבנה קבר דוד המלך הקיים היום הוא חלק ממתחם המנזר הפרנציסקאני שהוקם במאה ה-14 במקום ונראה כי הסרקופג המשמש היום כמצבת דוד המלך הונח שם כבר בתקופה הצלבנית.

ביבליוגרפיה

En Nabi Samwil; Masepha

Coordinates and Location:

1672 1378. 7 km north-west of the city of Jerusalem.

Date/ Period:

Byzantine; Crusader, Mamluk; Othman

Physical Description of Site:

A fort and a holy site from the Crusader period

Applicable ICOMOS/IUCN Categories:

Typological: 1-Archaeological heritage, 9-Military properties, 12-Burial monuments and sites, 13-symbolic properties and memorials. Thematic: 3- Spiritual responses.

Historical Data/ Description:

Nebi Samuel is a holy site located atop a mountain, 908m high, in northwestern Jerusalem. The oldest remains on the site date back to the Hasmonian Period and additional remains exist from the First Temple Period. A Christian scholar in the sixth century identified the site as the burial place of the prophet Samuel and there are those who speculate that on the mountain resides the city of the prophet. During the Byzantine period a monastery was erected of which there are no remnants. The Crusaders named the mountain 'Mons Gaudi', mountain of joy, since from it they first observed Jerusalem. During that period a large fortress was built, later to be destroyed by the Mamluks. Today a mosque is situated on the top of the site, which was built on the remains of a church which was at one time a synagogue. Underneath the structure remains the burial place of Samuel the prophet.

נבי סמואל

נקודות ציון ומקום

1672 1378. 7 ק"מ צפון מזרחית לירושלים

תיארוך/ תקופה

ביזנטי, ממלוכי, צלבני, עות'מאני

תיאור פיזי של האתר

מבצר ואתר מקודש מהתקופה הצלבנית.

קטגוריות ICOMOS/IUCN

טיפולוגיה: 1-מורשת ארכיאולוגית, 9-נכסים צבאיים, 12-מנומנטים ואתרי קבורה, 13-נכסים סימבוליים ואתרי הנצחה. נושאי: 3-תגובה רוחנית.

מידע היסטורי/ תיאור

נבי סמואל הוא אתר מקודש הנמצא בראש הר, שגובהו 908 מ', צפונית מערבית לירושלים. המסורת רואה את פסגת ההר כמקום קברו של שמואל הנביא הנזכר בספר התנ"ך. יש המציעים, על-סמך מיקום האתר, לזהותו דווקא עם המצפה המוזכר בספר שמואל א' כעירו של שמואל הנביא. ייתכן כי כבר בתקופה הביזנטית הוקם במקום מנזר שהוקדש לשמואל הנביא וזיהוי זה הוא שהביא מאוחר יותר לביסוס המסורת על קבורת הנביא במקום. הצלבנים כינו את ההר "הר השמחה" (Mons Gaudi) שכן ממנו השקיפו לראשונה על ירושלים בהגיעם מיפו ובימיהם נבנתה במקום מצודה גדולה ובמרכזה מנזר ומבנה הקבר שהוקדש לשמואל נמצא בקריפטה. האתר שניצב על הדרך הראשית בין השפלה לירושלים שימש גם כאתר חניה לשיירות עולי הרגל הנוצריים. במהלך התקופה המוסלמית המאוחרת קודש המקום גם על ידי המוסלמים שהקימו במקום מסגד ומינרט תפילה. קבר שמואל הנביא היה בתקופה זו גם אתר עלייה לרגל יהודי ראשון במעלה. נבי סמואל, בשל יתרונותיו הטופוגרפיים, היה מספר פעמים בהיסטוריה המודרנית של ארץ ישראל אתר קרבות.

Bibliographical References

Ben-Dov Yoel, Nebi Samuel, Tel Aviv, 2006.
Magen Yitzhak, 'Nebi Samuel', Qadmoniot, 32:2 (2000), 62-77.

ביבליוגרפיה

בן-דב יואל, נבי סמואל, תל-אביב, תשס"ו.
מגן, יצחק, 'נבי-סמואל (שמואל הנביא - הר-השמחה)', קדמוניות לב, 2 (תש"ס) 62-77.

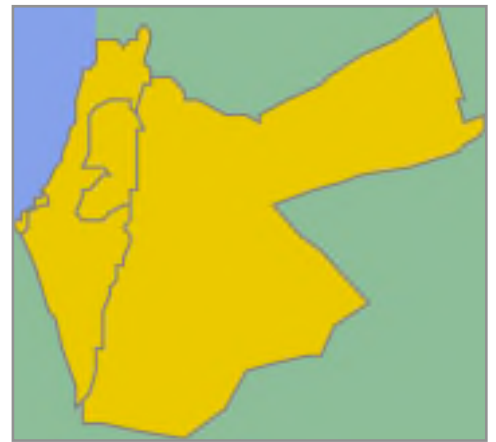
רשימת אתרי המורשת המשותפת

אתרים נבחרים של מורשת משותפת לפי תקופות

הקטגוריה	המיקום	האתר/ תיאור
פרה-היסטוריה אתר ארכיאולוגי	דרום מערבית לאגם הכנרת	1. פרה-היסטוריה – עובדייה
אמנות סלע ארכיאולוגיה תעשייתית	הרי הנגב – הר כרכום ואדי ערבה	2. ציורי סלע – הר כרכום מכרות הנחושת בתמנע
נוף תרבות טכנולוגיה	סטף	3. הרי יהודה
מקום קדוש טכנולוגיה אמנות, טכנולוגיה	הר הכרמל קיסריה ציפורי	4. מערת אליהו 5. מערכות מים 6. פסיפסים
מערות נתיבים תרבותיים אתר ארכיאולוגי	בית גוברין עבדת – שבטה	7. ארץ המערות והמסתור של השפלה 8. דרך הבשמים
עיר עתיקה ארמון ומבצר עיר	החוף המערבי של אגם הכנרת מצדה בית שאן	9. טבריה 10. מפעלי הבניה של הורדוס 11. עיר רומית – סקיתופוליס/היפוס
נתיבים תרבותיים נכסים צבאיים וחקלאיים	יפו – ירושלים מצד תמר, מצד בוקק	12. דרך עולי רגל 13. ספר האימפריה הרומית
אתר ארכיאולוגי – בתי כנסת נוף תרבות	ברעם נצרת – טבריה	14. בתי כנסת עתיקים 15. דרך עולי הרגל בגליל
נתיבים תרבותיים אתר ארכיאולוגי – כנסיות	שבטה	16. כנסיות מדבר ביזנטיות
אתר ארכיאולוגי ארמון חאן	ים המלח מינייה הר תבור	17. עין גדי 18. ארמונות אומיים 19. חאן אל-טוג'אר
ארכיאולוגיה תעשייתית ביצורים	כברי כוכב הירדן רמלה צפת	20. תעשיית הסוכר 21. מבצרי ימי הבניים 22. דרך המלך הממלוכית 23. העיר העות'מאנית
נתיבים תרבותיים ערים היסטוריות טכנולוגיה	תחנת גשר עמק הירדן עתלית החולה ועמק הירדן ים המלח	24. מסילת הברזל העות'מאנית 25. מסדרון אקולוגי 26. חקר אם החיטה 27. מסלולי נדידת ציפורים 28. ים המלח
תהליכים אקולוגיים מגוון המינים הביטט הסטורית העולם	ירושלים ירושלים	29. ירושלים וסביבתה הר ציון 30. נבי סמואל

מפת אתרים ישראליים בעלי מורשת איזורית משותפת

רשימת מקורות סימוכין:

בכדי לערוך את בחירת האתרים האזוריים בעלי המורשת המשותפת, צוות PUSH כולו סקר את המרשמים הלאומיים של מורשת תרבות וטבע כפי שנערכו ע"י רשויות וגופים מקומיים ובין-לאומיים, מומחים וגורמים ציבוריים אחרים.

צוות בצלאל התייחס למקורות הבאים:

אתרי מורשת עולמית שהוכרזו ע"י אונסק"ו
רשימה טנטטיבית של מדינת ישראל לאתרים חוצי גבולות
רשימה טנטטיבית של מדינת ישראל לאתרים לאומיים סדרתיים
רשימה טנטטיבית של מדינת ישראל לדרכים תרבותיות
אתרי המורשת המודרנית שהוצעו ע"י דוקומומו
אתרים שאושרו במסגרת תוכניות לפי חוק התכנון והבניה
אתרים במסגרת התוספת הרביעית לחוק התכנון והבניה
אתרים שהוכרזו לפי חוק העתיקות
אתרים שהוכרזו לפי חוק גנים לאומיים, שמורות טבע ואתרי לאום

תקציר מנהלים

במהלך החודשים הבאים יהוו האתרים המופיעים בפרסום זה את הבסיס לדיון רחב ברמה הלאומית בכדי לזהות את הדוגמאות הבולטות ביותר למורשת אזורית משותפת. בתקופה זו, מומחים בתחומי ארכיאולוגיה, ארכיטקטורה, היסטוריה, עיצוב, תיירות, ניהול ותחומים נוספים יעבדו יחדיו לשם קידומו של רעיון המורשת האזורית המשותפת, ויבחרו את האתרים המתאימים ביותר שבהם יתמקדו בשנתו השנייה של הפרויקט.

פרסום זה הינו הראשון מבין סדרה של רשימות מצאי ראשוניות של אתרי מורשת אזורית משותפת המפורסמת על-ידי משתתפי פרויקט PUSH: אוניברסיטת אל-קודס, אקדמיית בצלאל לאמנות ועיצוב והאגודה הירדנית לפיתוח בר-קיימא. בסופו של תהליך הזיהוי של אתרים בעלי מורשת אזורית משותפת, בסוף שנת 2007, תפורסם חוברת "המורשת המשותפת". בהמשך ימקד פרויקט PUSH את מאמציו ברמה המקומית, זאת באמצעות הוצאתן לפועל של תוכניות לדוגמא לקידום ההבנה של המורשת המשותפת.

האתרים אשר זוהו בפרסום זה (המורכב משלושה כרכים) על-ידי הצוותים משלושת המדינות נבחרו כדוגמאות בולטות של מורשת תרבות טבע משותפות וכבסיס לדיון.

חברי הצוותים נעזרו בקטגוריות של המועצה הבין-לאומית לאתרים ומונומנטים (ICOMOS) על-מנת לזהות אתרי מורשת תרבותית, וכן בהגדרות של האיגוד הבין-לאומי לשימור טבע ומשאבי טבע (IUCN) לצורך בחירתם של אתרי מורשת טבע. בנוסף, נעשה שימוש בקווים המנחים אשר פותחו על-ידי ארגון האומות המאוחדות לחינוך, מדע ותרבות (UNESCO) לאתרי מורשת עולמית.

הקדמה ל-PUSH

הרעיון לפרויקט "קידום דיאלוג והבנה תרבותית של מורשתנו המשותפת" (PUSH) התפתח דרך דיונים רבים בין חברי פקולטה ונציגי הדרג הניהולי מאוניברסיטת אל-קודס ואקדמיית בצלאל לאומנות ועיצוב, זאת במטרה לעודד שיתוף פעולה בין אקדמאים באזור. בנוסף, פרויקט PUSH נשען על המלצותיו של ארגון אונסקו לשיתוף פעולה ודיאלוג אקדמי על-מנת לפתח כבוד והבנה הדדית של מורשת תרבות וטבע. בעזרתה של האגודה הירדנית לפיתוח בר-קיימא, הפרויקט שואף ליצור דיאלוג אזורי בנושאים הנוגעים למורשת תרבות וטבע אשר יביא לרווחים מוחשיים ברמה הלאומית והאזורית.

מטרתו של PUSH הינה להתמודד עם דעות קדומות וסטריאוטיפים תרבותיים בעזרת בניית הבנה רחבה של המורשת המשותפת לאזורינו, זאת כאמצעי ליצירת כבוד והערכה ל"אחר" ובכך לקדם את השלום באזור. בנוסף לכך, בעזרת איתורם של אתרי מורשת תרבות וטבע חשובים, מושך PUSH תשומת לב עולמית למורשת הטבע והתרבות העשירה של האזור ולצורך ההולך וגובר לשמר מורשת זו.

מאז השקתו של פרויקט PUSH באוקטובר 2006, עבדו שלושת השותפים בכדי לשלב את רשימות המצאי של אתרי מורשת תרבות ואתרי מורשת טבע, באמצעות דיונים עם בעלי עניין שונים כמו גם אוניברסיטאות אחרות, מכוני מחקר, יועצים פרטיים וארגונים מקומיים לא-ממשלתיים.

בזמן תהליך הדיונים וההערכה הייתה כל קבוצה של PUSH בקשר עם שתי הקבוצות האחרות, על-מנת למשוך תשומת לב למשותף לאתרים הממוקמים בישראל, בירדן וברשות הפלשתינאית. נערכו פגישות שבועיות ברמה הניהולית, כמו גם פגישות קבועות בין הצוותים המלאים בירושלים, וקשר רציף נשמר דרך טלפון ודואר אלקטרוני. דיונים ופגישות אלו אפשרו לחברי הצוותים ליצור את הסינרגיה בין שלושת הרשימות הלאומיות, וכן לבנות ולהרחיב קשרים מקצועיים חוצי גבולות בין שלושת המוסדות השותפים.

כתוצאה משיתוף פעולה זה, הכינה כל קבוצה רשימת מצאי ראשונית של אתרי מורשת משותפים. כל רשימה מתארת לכל הפחות שלושים דוגמאות לאתרי טבע ותרבות בעלי מורשת משותפת. האתרים מכסים יריעה רחבה בצורה יוצאת מן הכלל, החל מציורי מערות, ועד מבנים היסטוריים ומבני דת, משורשים תרבותיים ועד אתרים המגלמים בתוכם התפתחויות טכנולוגיות מוקדמות. כל אחד מאתרים אלו מדגים את חשיבות המורשת ההיסטורית, התרבותית ומורשת הטבע אשר חולקים עמי האזור.

פרויקט PUSH התמודד גם עם קשיים ומכשולים. בנייתו של כבוד הדדי למורשתו של ה"אחר" בתוך ליבו של קונפליקט אינה דבר פשוט. ישנו צורך גדול בדיאלוג גובר ובשיתוף פעולה בין שלושת הצדדים בנושאים הנוגעים למורשת המשותפת של אזור חשוב זה.

פרסום זה הוא הראשון מבין סדרה של פרסומים המתוכננים לשנה הראשונה של פרויקט PUSH. בעקבות כל אחד מן הפרסומים הראשוניים יערכו דיונים עם בעלי מקצוע אשר יגדילו בהדרגה את המעגל הלאומי והאזורי של בעלי עניין. דיונים אלו יצרו את הבסיס לפרסומה של חוברת "המורשת המשותפת" בסוף שנת 2007, אשר תאגד בתוכה את שלושת רשימות המצאי הלאומיות הראשוניות, זאת על-מנת לייצר רשימה אחת של אתרי מורשת משותפת בעלי חשיבות יוצאת דופן.

בשנתו השנייה של הפרויקט, יעבוד PUSH עם הקהילות המקומיות על שישה אתרים אשר זוהו בחוברת ה"מורשת המשותפת" כמסמלים בצורה המובהקת ביותר את המורשת המשותפת האזורית. PUSH יפיק חוברות הדרכה, עלונים ולוחות מידע, בנוסף להכשרת מדריכי תיירים תוך דגש על המורשת המשותפת בכל אתר. צעדים אלו יעודדו את בנייתה של הבנה כוללת של מורשתו העשירה של האזור.

אנו מקדמים בברכה את הערותיכם והשתתפותכם בפרויקט ייחודי זה.

תודות

פרויקט PUSH מודה לתוכנית שותפות לשלום של האיחוד האירופאי, ולמחלקת המנהלה של אקדמיית בצלאל לאומנות ועיצוב, בייחוד לנשיא האקדמיה פרופ' ארנון צוקרמן, למשנה לנשיא לעניינים אקדמיים ד"ר יערה בר-און, לסגנית הנשיא לענייני כספים גברת כנרת אמרן, למר לארי דוד וכן לכל ראשי המחלקות, על תמיכתם המלאה בפרויקט.

PUSH רוצה להביע את תודתו העמוקה לאגודת ידידי כדור הארץ מזרח תיכון על הייעוץ המקצועי שלהם לאורך הפרויקט. הפרויקט לא היה יוצא לדרך ללא המחויבות של צוות FoEME תל-אביב, עמאן ובית-לחם ובייחוד של מונקף מאהר, גידעון ברומברג, נאדר חאטיב ומירה אדלשטיין.

הדעות המובעות כאן שייכות ל-PUSH ולא בהכרח מייצגות את דעותיהם של הצוותים המומחים, יועצי הפרויקט או הממנים שלנו.

אודות המחברים

פרופ' מייק טרנר הוא ארכיטקט פעיל, ומלמד במחלקה לארכיטקטורה באקדמיה לאומנות ועיצוב בצלאל, ירושלים כראש הקתדרה לשימור ולימודים אורבאניים של אונסקו. הוא שותף לגופים מקצועיים-אקדמיים רבים ומחזיק במשרת יושב הראש של הועדה הישראלית למורשת עולמית.

ארכיטקט דוד גוגנהיים הוא ארכיטקט פעיל המתמחה בפרויקטי שימור וחידוש עירוני. הוא מרצה בכיר במחלקה לארכיטקטורה באקדמיה לאומנות ועיצוב בצלאל, ירושלים. הוא שותף לגופים מקצועיים-אקדמיים רבים בישראל כולל הועדת המדעית של איקמוס בנושא ארכיטקטורה ורנקולארית.

משה קן הוא צלם ומפיק מולטימדיה המתמחה בהדמיות דיגיטאליות, מציאות וירטואלית ותקשורת אינטראקטיבית. הוא מרצה בכיר במחלקה לצילום ווידאו באקדמיה לאומנות ועיצוב בצלאל, ירושלים, וכן ראש החוג לתקשורת אינטראקטיבית במכללת הדסה ירושלים.

ד"ר דורון בר הוא גיאוגרף-תרבות שעוסק במרחב קדוש ובהתפתחות אתרי עליה לרגל. הוא מלמד במחלקה להיסטוריה ותיאוריה באקדמיה לאומנות ועיצוב בצלאל, ירושלים ובמכון שכטר ללימודי יהדות.

סטודנטים עוזרי מחקר

יוסי ישראלי, ענת דרור, רינה ווסר, נורה עקאווי

עורכת: אליזבת קון

עיצוב ועריכה גראפיים: משה קן

תוכן עניינים

1. מילות תודה
2. רשימת מחברים
3. הקדמה ל-PUSH
4. תקציר מנהלים
5. מקורות
6. מפת אתרים
7. אתרים נבחרים

PUSH

Promoting dialogue and cultural Understanding of our Shared Heritage

המורשת המשותפת וחקירתה

רשימה ראשונית של אתרים ישראלים בעלי
מורשת איזורית משותפת

מאי 2007

בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים

פרוייקט פוש ממומן על ידי תכנית שותפות לשלום של האיחוד האירופי